

Kooperatif Postası

KARINCA

Eylül 2018 Yıl: 85 Sayı: 981 ISSN: 1300-1450

Kooperatif Postası

KARINCA

Eylül 2018 Yıl: 85 Sayı: 981 ISSN: 1300-1450

2018
Eğitim Öğretim Yılı
Kutlu Olsun

MATEMATİK**TÜRKÇE****FİZİK****KİMYA****BİYOLOJİ****TARİH****FELSEFE****COĞRAFYA**

KARINCA

YIL: 85 SAYI: 981

Eylül 2018

ISSN: 1300-1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu, Basın, Yayın, Anayasa
Danışmanlığı ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Anonim
Şirketi

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yeni İşletme Müdürü ve Baş Editör

Doç. Dr. Hasan YALU

Editörler Kurulu

Prof. Dr. Nurettin PARILTI

Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN

Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Doç. Dr. Hacı ÖZÜDOĞRU

Doç. Dr. Hasan YALU

Doç. Dr. Mehmet BAŞ

İktisadi ve İstatistik Kurumu

Head Office and Correspondence Address

Etiler/Beşiktaş/İstanbul/Çarşı No: 208-10

06530 Beştepe/Çankaya/ANKARA

Tel: (0312) 472 91 81 / 472 91 81

Başka Şubeler: (0312) 472 91 84

www.karincakurumu.com

karincakurumu@gmail.com

atir@karincakurumu.com.tr

T.C. Ziraat Bankası Çarşı Şubesi

Hesap No: 7070708 0002

IBAN: TR48 081 001 0001 9000 1900 03

Akademi Kurumu

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

Fiyat: 10 TL (KDV Dahil)

The Subscription Price to the review is (USA Dollars)

24 a year, annual including Correspondence Address

to review should be sent to

Türk Kooperatifçilik Kurumu, Basın, Yayın, Anayasa

Danışmanlığı ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Anonim

Şirketi, Beştepe/Çankaya/ANKARA-TÜRKİYE

20 Mayıs 1970'de kurulan bir kooperatif kurumdur.

Türk Kooperatifçilik Kurumu

Basın, Yayın, Anayasa Danışmanlığı ve Eğitim

Hizmetleri İşletmesi Anonim Şirketi

Association founded in 1970

in Beştepe/Çankaya/ANKARA-TURKEY

Yardımcı kuruluşlar: Eğitim Danışmanlığı ve Eğitim

Danışmanlığı İşletmesi Anonim Şirketi

Cooperation with the following entities

has been established:

Yayın Tarihi

Basın Tarihi

5 Ekim 2018

Basın Yeri & Teslim

Atatürk Mahallesi Basın Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kazan Karaköy Cad. 3695 06532 0644 02

0312/4729181

atir@karincakurumu.com

Bu Sayıda.....

Başyazı	1
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİF ORTAKLIĞININ MİRAS YOLUYLA KAZANIMI	3
ÖZDEM SATIÇI TOPRAK KOOPERATİFLERDE ÖY HAKKINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER	9
Soner ALTAŞ KOOPERATİFLER YÖNÜNDE BİRLİKLE MÜŞEŞESİ	13
YETER DEMİR USLU ÖRGÜTLERDE ÇATIŞMA VE YÖNETİMİ	19
MERT CAN ERDOĞAN EKİ HİRLERİN GÖLGESİNDE BARIŞ UMUDU: YALTA KONFERANSI	27
Doç.Dr. MURTEZA HASANOĞLU DR. ENUR ALİYEV BÖLGESEL KALKINIMDA BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ ROLÜ VE AZERBAIJAN'DA UYGULANILIRLIĞI	31
CÖHAN ÇÖKMEK ÇAĞDAŞ İRAN ŞAİRİ MAHMUT MÜŞERREF AZAD	36
NİL TAN ÜYEMİZ PROF. DR. TEVİK GÜNGÖR URAS'IN ARDINDAN	41
NİL TAN ÜYEMİZ SELCUK ALPARSLAN'IN ARDINDAN	46

Dergimize yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasep Uye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Uye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Uye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Uye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Uye	: Prof. Dr. Hacı ÖZÜDOĞRU
Uye	: Doç. Dr. Mehmet BAŞ
Uye	: Doç. Dr. Cemalettin AKTEPE
Uye	: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman OKUR
Uye	: Yrd. Doç. Dr. Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Erol DEMİR

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiyi gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilip olarak teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakterlerle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfa olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiyi gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

KARINCA 1

Değerli kooperatif dostları;

Karınca dergisinin 981. sayısını toplam dokuz adet yazı ile siz değerli okuyucularımızla buluşturuyoruz. Bu sayının ilk yazısında **Mustafa YAVUZ**, kooperatif ortaklığının miras yolu ile mirasçılara devredilmesi konusunu incelemektedir. “**KOOPERATİF ORTAKLIĞININ MİRAS YOLUYLA KAZANIMI**” isimli yazıda ortaklık sıfatının miras yolu ile kazanımına ilişkin hukuki çerçeve ve bu kazanımın koşulları incelenmektedir. KoopK ilgili maddesine göre “**Anasözleşmede gösterilecek şartlarla ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmaları sağlanabilir**”.

Özdem SATICI TOPRAK “**Kooperatiflerde Oy Hakkına İlişkin Düzenlemeler**” isimli yazısında kooperatif ortaklarının oy hakkına ilişkin hukuki çerçeveyi Eşit Oy Hakkı, Oy Hakkından Mahrumiyet, Mektupla Oy Verme ve Oyda Temsiliyet başlıkları altında incelemektedir. Yazarın sonuç bölümünde ortaya koyduğu şu çerçeve kooperatif ortaklarının oy hakkı açısından önemlidir:

“Kooperatiflerde sahip olduğu pay adedine bakılmaksızın her ortağın genel kurulda sadece bir oy hakkı bulunmaktadır. Bu hak, sadece kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir şekilde katılmış bulunanlar açısından yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ait kararlarda kısıtlanabilecektir. Ayrıca ortak veya ortağın eşi ve üçüncü dereceye kadar olan yakınları ile kooperatif arasındaki şahsi işlerin görüşülmesi esnasında oy hakkı kullanılamayacaktır. Yasadan kaynaklanan bu kısıtlamalar haricinde ortağı kısmen veya tamamen oy hakkından mahrum kılabilecek ana sözleşme veya genel kurul kararlarının geçerliliği bulunmamaktadır.”

Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu sadece aynı türden şirketlerin birleşmesine izin vermekte iken, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu türler arası birleşme serbestisi ilkesi bağlamında geniş bir birleşme yelpazesine imkân tanımaktadır.

Bu yönüyle, bir kooperatifin başka bir kooperatif ile birleşebilmesinin yanı sıra bir sermaye yahut şahıs şirketi ile birleşmesi de mümkün hale gelmiştir. **Soner ALTAŞ** “**Kooperatifler Yönünden Birleşme Müessesesi**” isimli çalışmada, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na göre kooperatiflerin hangi ticaret şirketleri ile birleşebilecekleri, birleşme yöntemleri ile tasfiye halinde veya mali durumu bozuk olan şirketler ile birleşmede dikkat edilecek hususları ele almaktadır.

Dergimizin sürekli yazarlarından olan **Yeter DEMİR USLU** ise bu ayki “**Örgütlerde Çatışma ve Yönetimi**” yazısında örgütsel çatışma kavramını açıkladıktan sonra örgütlerde çatışma yönetiminin genel ilkelerini ortaya koymaktadır.

Bu ayki beşinci yazımız “**Eski Hırsların Gölgesinde Barış Umudu: Yalta Konferansı**” isimli yazı. **Mert Can ERDOĞAN** bu yazısında 1945 yılında İkinci Dünya Savaşı’nı kazanmak üzere olan üç büyük gücün savaş sonrasında istikrarlı bir düzen ve kalıcı bir barış inşa etmenin gerekliliği konusunda sahip olduğu fikir birliğinin pratik edilmesi sürecinde ortaya çıkan Yalta konferansını

incelmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği ve Birleşik Krallık'ın liderleri 4 Şubat 1945'de kalıcı barışın çerçevesini belirlemek için Yalta'da buluştu. Bu buluşmalar konusunda yazarın ortaya koyduğu şu tespitler son derece önemlidir:

“Konferansta çözüme ulaşmayan konular ve tarafları tatmin etmeyen kararlar soğuk savaşın gerilim hatlarını oluşturdu. Böylece Yalta Konferansı ile başlayan Dünya düzeni Berlin duvarının yıkılmasına değin sürerek Soğuk Savaş dönemini oluşturdu. Fakat yine de Yalta Konferansını dünya barışı adına kesin bir başarısızlık olarak göremeyiz. Zira Yalta Konferansından önceki otuz yılda on milyonlarca insanın hayatına mal olan iki yıkıcı dünya savaşı vardı. Yalta Konferansı'ndan önce savaş sonrası dönem belirsizliklerle dolu gözüküyordu. Fakat Yalta Konferansı'nda ortaya çıkan güç dengesi Dünya'yı yeni bir topyekun savaştan korudu”

Murteza HASANOĞLU ve **Elnur ALİYEV** “Bölgesel Kalkınmada Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü ve Azerbaycan'da Uygulanabilirliği” isimli yazıda Türkiye'de 2006 yılında uygulamaya koyulan kalkınma ajanslarının Azerbaycan'da uygulanabilirliği konusunu incelemektedir.

Gökhan GÖKMEN bu ayki “Çağdaş İran Şairi Mahmut Müşerref Âzâd” isimli yazısında Son dönem İran edebiyatının önemli şairlerinden sayılan ve asıl adı **Mahmut Müşerref Âzâd-i Tehrânî** olan ve daha çok **M. Âzâd** olarak bilinen şair çerçevesinde İran şiirinde beyaz şiir akımını da ortaya koymaktadır.

Yazara göre Bağlı ve temsilcisi olduğu Beyaz Şiir akımının ve en olgun örneklerini gördüğümüz **Mahmut Müşerref Âzâd**'in İran çağdaş şiirine getirdiği yenilikler, İran şiirinin söyleyişini derinleştirmiş ve zenginleştirmiştir.

Bu ayki son iki yazımız ise **Nail TAN**'in kaleme aldığı ve yakın zamanda ebediyete intikal eden üyelerimizden **Güngör URAS** ve **Selçuk ALPARSLAN**'in anıldığı yazılardır. Her iki üyemize de Allaha rahmet geride kalan yakınlarına baş sağlığı diliyorum.

981. sayımızı sizlerle buluşturduğumuz Eylül ayı aynı zamanda Türkiye'de her öğretim düzeyinde, eğitim-öğretim yılının da açılışına karşılık gelmektedir.

Bu vesile ile başta öğretmenlerimiz olmak üzere tüm eğitim çalışanlarının ve öğrencilerimiz başarılı ve verimli bir eğitim-öğretim dönemi geçirmelerini diliyorum.

KOOPERATİF ORTAKLIĞININ MİRAS YOLUYLA KAZANIMI

*Mustafa YAVUZ**

1. Giriş

Ölüm insana özgü niteliklerden biri olup, ölümle birlikte kişilik sona erer.

Kooperatif ortağı gerçek kişilerin ölümü halinde ortaklık sıfatının ne olacağı, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ¹ (KoopK) 14. maddesinin birinci fıkrasında, **“Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona erer.”** hükmüne yer verilmek suretiyle özel olarak düzenlenmiştir.

Bu kapsamda, ortaklığı sona erdiren doğal bir olay olan ölümle birlikte, vefat eden gerçek kişinin² kooperatif ortaklığı iradi olmayan bir sebeple kendiliğinden son bulmuş olur.

Ancak, ortağın ölümü ortaklık sıfatını sona erdirmesine karşın, bu durumda ortağın hak ve borçları doğrudan kooperatife intikal etmediği gibi vefat eden ortak da bu gerekçeyle ortaklıktan çıkarılamaz.

Buna mukabil, ortağın ölümü üzerine, anonim ve limited şirketlerden farklı olarak ortaklık, vefat eden ortağın mirasçılara da kendiliğinden ve derhal geçmez.

Zira kooperatiflerde pay, ortaklığa sıkı sıkıya bağlıdır ve kooperatif açısından önemli olan pay değil, ortağın kendisidir.

Buradan hareketle, KoopK'nın 14/2. maddesinde **“Anasözleşmede gösterilecek şartlarla ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmaları sağlanabilir.”** hükmüne yer verilmiş ve bu suretle gerekli şartların yerine getirilmesi halinde ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak devam edebilmelerine imkan sağlanmıştır.

***Gümrük ve Ticaret Uzmanı**

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2) KoopK'ya göre gerçek kişiler yanında tüzel kişiler de kooperatiflere ortak olabilmektedir. Tüzel kişilerin varlığı, insana özgü olan ölümle değil, kaydının ilgili sicilden silinmesiyle sona ermektedir. Dolayısıyla, tüzel kişiliği herhangi bir nedenle ortadan kalkan tüzel kişi ortakların da ortaklık sıfatı kendiliğinden sona erer. Ancak, bu çalışmada sadece gerçek kişi ortakların ölümü halinde mirasçılarının ortaklık sıfatını kazanması hususu üzerinde durulmuştur.

Görüldüğü üzere, belirtilen durumda kooperatife yeni bir ortak alınması veya ortaklığa girilmesi değil, ortaklığın devamı söz konusu olmaktadır.

Ancak, mirasçılarının her durumda ortak olma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Zira mirasçılar isterse miras ortaklık payının karşılığını alarak kooperatiften ayrılabilir.

İşte bu çalışmada, kooperatif ortaklığının miras yoluyla kazanılması hususu, örnek anasözleşmelerde yer alan hükümler ışığında tüm yönleriyle ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

2. Ortaklık Sifatının Miras Yoluyla Kazanımı

Kooperatif ortaklığının miras yoluyla kazanılabilmesine ilişkin esaslar aşağıda sistematik olarak açıklanmıştır.

2.1. Ölen Ortağın Mirasçılarının Kooperatifte Ortak Olarak Kalabilme Esaslarının Anasözleşmede Gösterilmiş Olması

KoopK'nın 14/2. maddesine göre, anasözleşmede gösterilecek şartlarla, ölen ortağın mirasçıları kooperatifin ortağı olabilirler.

Mirasçılarının ortaklık sıfatını kazanmaları, anasözleşmede gösterilen belli koşulların yerine getirilmesine bağlı tutulabilir.

Anasözleşmede ölen ortağın ortaklık payına ilişkin bir hüküm bulunmaması halinde ortaklık, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun³ (TMK) miras hükümleri çerçevesinde mirasçılara intikal eder.⁴

Öte yandan, mirasçılar kooperatif ortaklığından mahrum bırakacak şekilde anasözleşmeye hüküm konulamaz; konulması halinde ise geçersizdir.

Mirasçılarının haklarının korunması bakımından, ilgili bakanlıklarca çıkarılan örnek anasözleşmelerde, KoopK'nın 14/2. maddesi de göz önünde bulundurularak ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak ne şekilde kalabileceği özel olarak düzenlenmiştir.

Nitekim örnek anasözleşmelerin⁵ “**Ölen ortağın durumu**” başlıklı 16. maddesinde, “**Ölen ortağın kanuni mirasçılarının üç ay içinde 10 uncu maddedeki ortaklık şartlarını taşıyan bir temsilci tayin ederek kooperatife bildirmeleri halinde ortaklık hak ve yükümlülükleri kanuni mirasçıları lehine devam eder. Mirasçılarının temsilci tayin etmemeleri veya ortaklığa devam etmek istememeleri halinde ölen ortağın alacak ve borçları 15 inci madde hükümlerine göre tasfiye edilir.**” hükmü yer almaktadır.

Bu durumda, ortağın ölümü halinde ortaklığın mirasçılara intikali hususunda kooperatif anasözleşmesindeki ilgili hükme göre hareket edilmelidir.

3) 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

4) Mustafa Erdem Can, Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XI, S.1-2, 2007, s.81.

5) Konuya ilişkin olarak tarım satış kooperatifleri örnek anasözleşmesinin 12/1-b maddesinde ise “**Ölen ortağın kanuni mirasçılarının, ölüm tarihinden itibaren bir yıl içinde, 14 üncü maddedeki ortaklık şartlarını taşıyan bir mirasçıyı ortak olarak göstermeleri ve bu durumu, noterden kendi aralarında düzenleyecekleri muvafakatnamede belirtmeleri halinde, ölen ortağın hak ve yükümlülükleri bu şahsa devredilir. Aksi takdirde, ölen ortağın payı ile ilgili olarak 18 inci madde hükmüne göre hesaplaşma yoluna gidilir.**” denilmektedir.

2.2. Mirasçılık Belgesinin (Veraset İlamının) Çıkarılması

Bir kooperatif ortaklığına ait hak ve yükümlülüklerin kanuni mirasçılar lehine devam edebilmesi için kooperatif ortağının vefat etmiş olması şarttır.

TMK'ya göre ölüm, nüfus sicilindeki kayıtlarla ispat olunur.

Ancak, nüfus sicilinde bir kayıt yoksa veya bulunan kaydın doğru olmadığı anlaşılırsa, gerçek durum her türlü kanıtla ispat edilebilir.⁶

İşte, murisin yasal mirasçılarının kim olduğunun ve bunların pay oranlarının ne olduğunun tespiti ve bu bağlamda mirasçılarının mirasçılık sıfatlarının gösterilmesi amacıyla sulh hukuk mahkemesi veya noterliklerden başvuru üzerine mirasçılık belgesi (**yaygın kullanımıyla veraset ilamı**) alınır (**TMK md. 598**).

Her ne kadar, örnek anasözleşmelerde ölen ortağın mirasçılarının mirasçılık belgesini kooperatife sunacağına ilişkin bir hüküm bulunmuyorsa da, kimlerin yasal mirasçı olduğunun ve belirlenen temsilcinin mirasçılar arasında yer almadığının tespiti açısından söz konusu belgenin kooperatife ibraz edilmesi gerekir.

Uygulama da bu yöndedir.

2.3. Mirasçıların Üç Ay İçinde Aralarından Ortaklık Şartlarını Taşıyan Bir Temsilci Seçerek Kooperatife Bildirmesi

Örnek anasözleşmelerde yer alan hüküm gereğince, ölen ortağın kanuni mirasçılarının, ortaklık şartlarını taşıyan bir temsilci tayin ederek üç ay içinde kooperatife bildirmesi şarttır.

Mirasçı olması hasebiyle bu temsilci doğal olarak bir gerçek kişidir.

Temsilciye ilişkin bildirim ne şekilde yapılacağı hususunda örnek anasözleşmelerde herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir.

Ancak, söz konusu bildirim, ispat hukuku açısından yazılı olarak bir dilekçeyle yapılması uygun olacaktır.

Uygulamada da bildirim, yazılı şekilde yapılmaktadır.

Bu bağlamda, temsilciye ilişkin bildirim, kooperatif yönetim kuruluna hitaben yazılacak bir yazıyla yapılmalı, bu yazı mirasçılarının tamamınca imzalanmalı ve ayrıca söz konusu yazıya veraset ilamı ek yapılmalıdır. Bahsi geçen yazının içeriği ise; **".... Kooperatifinin ... numaralı ortağı, .././2018 tarihinde etmiştir. Veraset ilamı ilişikte sunulmuş olup mirasçılardan temsilci olarak tayin edilmiştir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 14. maddesinin ikinci fıkrası ve kooperatif anasözleşmesinin ilgili maddesi gereğince ortaklığın mirasçılara intikal etmesini arz ederiz."** şeklinde olabilir.

⁶ Bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile gerçekten ölmüş sayılır. Ayrıca, mahkeme tarafından ortağın gaipliğine karar verilmesi halinde bu durum ölüm için kârîne teşkil eder ve ortağın ölümü gibi hukuki sonuçlar doğurur. Bilindiği üzere, ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilmektedir (TMK md. 31-32).

Öte yandan, muhtelif Yargıtay kararlarında ⁷ kabul edildiği üzere, kooperatif yöneticilerinin, ölen ortağın mirasçılarının anasözleşmede yer alan süre içinde kooperatife başvurmamaları nedeniyle ortaklığın düşürülmesine ilişkin yönetim kurulu kararı almadan önce ölen ortağın mirasçılarını ortaklığa devam edip etmeyecekleri hususunda uyarması yerinde olacaktır. ⁸

Bunun yanında, her ne kadar örnek anasözleşmelerde, ölen ortağın kanuni mirasçılarının tayin ettikleri temsilciyi üç ay içinde kooperatife bildirmesi öngörülmekle birlikte, anasözleşmelerde belirtilen **“üç aylık süre”** hak düşürücü süre olmayıp, düzen hükmüdür.

Emredici nitelikte olmayan üç aylık süre içinde temsilci tayin edilmemesi, kooperatif ortaklığından ihraç sonucunu doğurmaz. ⁹

Diğer taraftan, kooperatifle, mirasçılar arasındaki ilişki sadece **“tayin edilen temsilci”** aracılığı ile yürütülür.

Başka bir ifadeyle, temsilci; ortaklık payına ilişkin hak ve ödevleri yerine getirir, diğer mirasçılar adına ödemeleri yapar, genel kurul toplantılarına katılır, seçme ve seçilme hakkını kullanır ve kura çekimine iştirak eder.

Temsilci dışında diğer mirasçılar ortaklık haklarını kullanamazlar.

Kooperatif de tüm yazışmalarını bu temsilciyle yapar Ancak, yapı kooperatiflerinde konutun tapusu, mirasçıların tamamına verilir.

2.4. Temsilci Olarak Belirlenen Kişinin Ortaklık Şartlarını Taşımaması

Örnek anasözleşmelerde genellikle ölen ortağın kanuni mirasçıları tarafından kooperatife bildirilen temsilcinin, ortaklık şartlarını taşıması gerektiği ifade edilmektedir.

Ancak, anasözleşmede bu hususta bir düzenleme yoksa temsilcinin ortaklık niteliklerini haiz olması gerekmez.

Buna karşın, anasözleşmede bu yönde bir hüküm yer almakta ve mirasçılardan hiçbiri ortaklık şartlarını taşımamakta ise ortaklık mirasçılara intikal etmeyecek ve ortaklık kendiliğinden sona ermiş olacaktır.

O halde, kooperatiflerde ortaklık şartlarının neler olduğunun bilinmesi önem arz etmektedir.

Öncelikle ifade etmek gerekirse, tüm kooperatif türleri için geçerli olan en temel ortaklık şartı, medeni hakları kullanma yeterliliğidir. Bunun dışında ayrıca, örnek anasözleşmelerde kooperatifin türüne bağlı olarak ortaklık için bazı özel şartlar öngörülmüştür.

Örneğin; site işletme kooperatiflerinde site dâhilinde konut maliki, oturma hakkı sahibi, genel hizmet tesislerinden birinin maliki veya kiracısı olmak; üretim ve pazarlama kooperatiflerinde kooperatifin faaliyet konusuna giren ürünlerin üreticisi olmak ve söz konusu ürünler üzerinde ticaret ve komisyonculuk yapmamak, aynı bölgede ve aynı ürün üzerine faaliyet gösteren başka bir pazarlama kooperatifine ortak olmamak; motorlu taşıyıcılar kooperatiflerinde taşıyıcılığı bilfiil meslek edinmiş esnaf olmak, taşıma komisyonculuğu yapmamak, kooperatifin amacına uygun

7) Yargıtay 23. H.D. 'nin 27.10.2016 tarihli ve E.2015/5984, K.2016/4783 sayılı; 09.09.2015 tarihli ve E.2015/5788, K.2015/5720 sayılı kararları.

8) <http://www.teskoop.org/kooperatif-yonetim-kurulu-rehberi,2,26086> (Erişim-25.08.2018).

9) Yargıtay 11. H.D. 'nin 26.02.2009 tarihli ve E.2007/13129, K.2009/2208 sayılı kararı.

motorlu aracı bulunmak, aynı amaçlı başka bir motorlu taşıyıcılar kooperatifine ortak olmamak gerekmektedir.

Yine birçok kooperatif türü için örnek anasözleşmelerde, ortakların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması şartı da yer almaktadır.

Bu açıklamalar ışığında, murisin ortağı olduğu kooperatifin türüne göre mirasçılar tarafından belirlenen temsilcinin, KoopK'da ve anasözleşmede öngörülen nitelikleri haiz olması gerekir.

Son olarak belirtelim ki, yönetim kurulu, ölen ortağın kanuni mirasçılarının tayin ettikleri temsilcinin anasözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadığını araştırmakla yükümlüdür.

Bildirilen temsilcinin gerekli şartları taşıyamaması halinde ise yapılan bildirim reddedilir.

Bu durumda yönetim kurulu, red gerekçelerini kararında göstererek ilgili kararı kanuni mirasçılara tebliğ eder.

2.5. Mirasçılarının Temsilci Tayin Etmemesi veya Ortaklığa Devam Etmek İstememesi Halinde Ölen Ortağın Alacak ve Borçlarının Tasfiyesi

KoopK'nın 17/1. maddesinde kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu anasözleşmede gösterileceği belirtilmiştir.

Örnek anasözleşmelerde de, mirasçılarının temsilci tayin etmemeleri veya ortaklığa devam etmek istememeleri halinde ölen ortağın alacak ve borçlarının anasözleşmenin 15. maddesine göre tasfiye edileceği hükme bağlanmıştır.

Bu durumda, mirasçılarının temsilci tayin etmemeleri veya ortaklığa devam etmek istememeleri halinde ölen ortağın sermaye ve diğer alacakları, o yılın bilançosuna göre hesaplanarak bilanço tarihinden itibaren bir ay içinde mirasçılarına geri verilir.

O halde, mirasçılara yapılacak ödemeler, ortağın öldüğü hesap yılına ilişkin yıllık bilançoya göre hesaplanır.

Buna karşın, her ne kadar anasözleşmelerde mirasçılara ödemelerin o yılın bilançosuna göre hesaplanarak bilanço tarihinden itibaren bir ay içinde yapılacağı ifade edilmişse de, kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler, **-anasözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olsa bile-** genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebilir (**KoopK md. 17/2**).

Öte yandan, mirasçılar kooperatifin yedek akçeleri üzerinde bir hak iddia edemezler.

Vefat eden ortağın alacak ve hakları, mirasçılarının bunları isteyebileceği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (**KoopK md. 17/2**).

Hükümde geçen **"isteyebilecekleri gün"** ibaresinden, bilançonun genel kurulda kabul edildiği tarihi takip eden anasözleşmedeki (**örnek anasözleşmelerde genellikle 1 ay olarak düzenlenmektedir**) sürenin bittiği tarih anlaşılır.

Eğer ki, genel kurulca geciktirme kararı alınmışsa, bu süre de söz konusu tarih üzerine ilave edilir ve zamanaşımının bu tarihten itibaren başladığı kabul olunur.

Bu arada, mirasçılarının alacak ve hakları isteyebileceği günden itibaren iade edilmeyen tutarlar için kooperatiften yasal faiz istenebilir.

Son olarak ifade etmek gerekirse, ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona ermekle birlikte, ölüm tarihinden itibaren bir yıl veya anasözleşme ile tespit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatif iflas ettiği takdirde ölen ortağın, vefatından önce doğmuş olan borçlardan sorumluluğu varlığını korur.

Aynı şartlar altında veya aynı süre içinde ek ödeme yükümlülüğü de devam eder (**KoopK md. 36/1**).

Ortak, ölmekle kişiliğini kaybettiğinden, bu borçlardan mirası reddetmemiş mirasçılar sorumlu olur.¹⁰

3. Sonuç

1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre ortağın ölümüyle ortaklık sıfatı sona erer.

Ancak, anasözleşmede gösterilen koşullar dâhilinde ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmaları sağlanabilir.

Nitekim ilgili bakanlıklarca hazırlanan örnek anasözleşmelerde, ölen ortağın kanuni mirasçılarının üç ay içinde ortaklık şartlarını taşıyan bir temsilci tayin ederek kooperatife bildirmeleri halinde ortaklık hak ve yükümlülüklerinin kanuni mirasçılarının lehine devam edeceği, mirasçılarının temsilci tayin etmemeleri veya ortaklığa devam etmek istememeleri halinde ise ölen ortağın alacak ve borçlarının anasözleşme hükümlerine göre tasfiye edileceği öngörülmüştür.

Bu durumda, kooperatif ortaklığını devam ettirmek isteyen mirasçılarının; içlerinden biri sulh hukuk mahkemesi veya noterliklere başvurarak mirasçılık belgesi (**veraset ilamı**) alması, kendi aralarında bir temsil belirleyerek bu temsilciyi veraset ilamıyla birlikte yazılı olarak üç ay içinde kooperatife bildirmeleri gerekir. Başvuru üzerine, talebin uygun bulunduğu dair yönetim kurulunca bir karar alınması ve bu kararın mirasçılara tebliğ edilmesi uygun olur.

Bununla birlikte, mirasçının tek kişi olması veya mirasçılarının aralarında **“bir taksim veya miras payı devir sözleşmesi”** düzenlemesi halinde ise ilgili kişi kooperatife ortak olarak kaydedilir.

Buna mukabil, mirasçılarının temsilci tayin etmemeleri veya ortaklığa devam etmek istememeleri halinde ölen ortağın alacak ve borçları, anasözleşmede yer alan hükümlere göre tasfiye edilir. Tasfiye, KoopK'nın 17. maddesi kapsamında, yedek akçeler hariç olmak üzere, ortağın vefat ettiği yıl bilançosuna göre yapılır.

Kaynakça

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı R.G.).

Baş, Serkan, Kooperatiften Çıkma, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Can, Mustafa Erdem, Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XI, S.1-2, 2007.

Yargıtay 23. H.D.'nin 27.10.2016 tarihli ve E.2015/5984, K.2016/4783 sayılı kararı.

Yargıtay 23. H.D.'nin 09.09.2015 tarihli ve E.2015/5788, K.2015/5720 sayılı kararı.

Yargıtay 11. H.D.'nin 26.02.2009 tarihli ve E.2007/13129, K.2009/2208 sayılı kararı.

<http://www.teskoop.org>

10) Serkan Baş, Kooperatiften Çıkma, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.58.

KOOPERATİFLERDE OY HAKKINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Özdem SATICI TOPRAK*

I - Giriş

Kooperatifler 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre ticaret şirketleri arasında kabul edilmekle birlikte kendine özgü nitelikleri olan ve bu nitelikler nedeniyle de ticaret şirketlerinin esaslı unsurlarından ayrılan kurumlardır.

Anılan Kanun'un yürürlüğü ile birlikte ticaret şirketleri ile kooperatifler arasındaki farklılıklar daha da artmış; bu farklılıklar, özellikle denetimle ilgili alanlarda belirgin şekilde öne çıkmıştır.

Bununla birlikte kooperatifler ile ticaret şirketleri arasındaki en büyük farkı sahip olunan hisse/ ortaklık payının pay sahibine sağladığı oy hakkında görmek mümkündür.

Zira, kooperatiflerde bir ortağın edinebileceği oy sayısı sınırlı olduğu gibi sahip olunan hisse veya ortaklık payından bağımsız olarak her ortağın genel kurulda sadece bir oy hakkı mevcuttur.

II - Kooperatiflerin Temel Unsurlarından Biri: Eşit Oy Hakkı

Kooperatiflerde sermaye her birinin asgari değeri 100 TL olan ortaklık paylarına ayrılmış olup, kooperatife giren her ortağın bu paylardan en az bir adet edinmesi yasal zorunluluktur.(**KK Md.19/1, 2**)

Söz konusu tutar 2009 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile 1 TL'den 100 TL'ye yükseltilmiştir. Ancak kooperatiflerde ana sözleşmede hüküm bulunmak koşuluyla bir ortağın birden fazla pay almasına izin verilmesi mümkün kılınmıştır.(**KK Md.19/1**)

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca yayımlanan örnek ana sözleşmelerde bir ortağın birden fazla pay almasına izin verilmiştir.¹

Bir ortağın kooperatifte edinebileceği azami ortaklık payı 5000 pay ile sınırlı olduğuna göre bir ortak en fazla (5000X100=) 500.000 TL tutarında pay taahhüt edebilecektir.(**KK Md.19/2**)

***Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi Gümrük ve Ticaret Bakanlığı**

1) <https://koop.gtb.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler/bakanlikca-kurulus-izni-verilen-kooperatif-ve-ust-kuruluslari-ornek-anasozlesmeleri>

Tarım satış kooperatiflerinde ise ortaklar ortaklığa girişte teslimini taahhüt ettikleri ürünün değerinin % 30'u kadar ortaklık payı taahhüdünde bulunurlar. ²

Ancak, kooperatiflerde bir ortak birden fazla oya sahip olsa bile fazladan sahip olduğu paylar o ortağa genel kurulda oy hakkı sağlamayacaktır. **(KK Md.48/1)**

Bu husus yasanın emredici düzenlemeleri arasında yer aldığından dolayı kooperatiflerin genel kurul ya da yönetim kurulu toplantılarında yahut da ana sözleşmelerine hüküm koymak suretiyle birden fazla ortaklık payına sahip ortakların genel kurulda birden fazla oya sahip olacağı yönündeki karar ve hükümleri geçersizdir. **(TBK Md.27/1)**

III - Oy Hakkından Mahrumiyet

Kooperatiflerde oy hakkı ortakların vazgeçilmez temel hakları arasında bulunmakla birlikte bazı hallerde bu hakka ilişkin kısıtlamalar söz konusudur.

Buna göre, kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir surette katılmış olanlar yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılamayacaklardır. **(KK Md. 50/1)**

Bu yöndeki bir kısıtlama da kooperatif ortaklarına yöneliktir.

Zira aynı şekilde kooperatif ortakları da kendisi veya eşi yahut usul ve furuu ile kooperatif arasındaki şahsi bir işe veya davaya ilişkin görüşmelerde oy hakkını kullanamayacaktır. **(KK Md.50/2)**

Görülebileceği üzere oy hakkına yönelik kısıtlamalar bu hakkın kısmen geçersiz kılınmasını gerektirmektedir.

Bu düzenlemeden hareketle kooperatif yöneticilerinin, kooperatif ortağı olan müdürün genel kurulda yönetim kurulunun ibrasında oy hakkını kullanması mümkün değildir.

Ancak bu yasaklama kooperatif denetçilerini kapsamamakta ve denetçilerin yönetim kurulunun ibrasında oy kullanmasına yasal bir engel bulunmamaktadır. **(KK Md.50/1)**

Bununla birlikte yasada denetçilerin kendi ibralarında oy kullanıp kullanmayacakları yönünde bir hükme yer verilmemiş: bu eksiklik örnek ana sözleşmelere denetçilerin kendi ibralarında oy kullanamayacaklarına yönelik hükümler konularak giderilmiştir. ³

Aynı şekilde örneğin ortaklıktan ihraç kararı üzerine genel kurula itiraz etmiş bir ortağın ihracının müzakeresi esnasında bu ortağın kendisi, eşi yahut alt veya üst soyundaki kişiler oylamaya katılamayacaklardır. Ancak bu noktada da ortağın başka bir ortağı temsilen genel kurulda oy kullanması halinde durumun ne olacağı değerlendirilmesi gerekir.

Bu hususta yasada bir düzenleme bulunmamakla birlikte kanımızca, söz konusu kısıtlama ortakların kendi payından doğan oy haklarını kapsamakta olup, ortağın başka bir ortağı temsil ettiği oylara herhangi bir şekilde sirayet etmeyecektir.

IV - Kooperatiflerde Revize Edilmesi Gereken Bir Uygulama: Mektupla Oy Verme

Kooperatifler Kanunu'nda ortak sayısının fazla olduğu kooperatiflerde getirilmiş kolaylıklardan biri de mektupla oy vermedir.

2) <http://koop.gtb.gov.tr/data/5491743af293703cbcd0b43/21-%20Tarım%20Satış%20Kooperatifi%20Örnek%20Anasözleşmesi.pdf>

3) <https://koop.gtb.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler/bakanlikca-kurulus-izni-verilen-kooperatif-ve-ust-kuruluslari-ornek-anasozlesmeleri>

Buna göre, ortak sayısı 1000'den fazla olan kooperatiflerde ana sözleşmelerine hüküm konulmak şartıyla ortakların genel kuruldaki kararlardan bir kısmını veya hepsini mektupla bildirmeleri yahut ortakların gruplara ayrılarak verecekleri kararla tespit edecekleri talimat gereğince oy vermek üzere kendi aralarından seçecekleri temsilciler topluluğu genel kurul sayılabilecektir. **(KK Md. 54/1)**

Bu halde, mektuplar yönetim kurulu ve bakanlık temsilcisi önünde incelenerek içeriği tespit edilecek ve durum tutanağa yazılacaktır.

Grup temsilcileri seçilmesi yoluyla genel kurul yapılması halinde her temsilci temsil ettiği ortak sayısı kadar oy hakkına haiz olacaktır. **(KK Md.54/2)**

Kanun'da kooperatiflere mektupla oy verme imkanı sağlanmış olmakla birlikte, örnek ana sözleşmelerde bu hükme yer verilmemiş ve uygulamada da bu şekilde oy kullanıldığına rastlanmamıştır. ⁴

Özellikle İçinde bulunduğumuz dönem itibariyle kooperatiflerde mektupla oy vermenin pratik olmadığı ve ayrıca 6102 sayılı Kanun'la birlikte anonim şirketlerde genel kurul toplantılarının elektronik ortamda icra edilmesine yönelik bazı ikincil düzenlemeler yapıldığı⁵ da dikkate alındığında kooperatif genel kurul toplantılarında da elektronik ortamda oy verilmesine yönelik düzenlemelere ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

V - Oyda Temsiliyet

Kooperatiflerde ortakların genel kurula asaleten katılma yanında temsilen yani vekaleten de iştirak etme hakları mevcuttur.

Ancak temsilen katılım için kooperatif ana sözleşmesinde buna ilişkin hükmün bulunması şarttır. **(KK Md.49/1)**

Buna göre ana sözleşmelerinde bu yönde hüküm bulunan kooperatiflerde bir ortak genel kurulda oyunu ancak başka bir ortağa kullanılabilecek, dolayısıyla bir ortağı ancak başka bir ortak temsil edebilecektir. **(KK Md.49/1)**

Oysa anonim şirketlerde pay sahibini genel kurulda temsil edecek kişinin şirkette pay sahibi olması gerekmediği gibi, böyle bir gereklilik öngören esas sözleşme hükümlerinin de geçerliliği bulunmamaktadır. **(TTK Md.425/1)**

Dolayısıyla, bu husus da anonim şirketler ile kooperatifler arasındaki farklardan birini oluşturmaktadır.

Ancak bu durumun bazı istisnaları mevcuttur.

Şöyle ki, şayet kooperatifin ortak sayısı 1000'den fazla ise her ortağın en fazla 9 olmak üzere birden fazla ortağı temsil etmesi ana sözleşmede öngörülebilir.

Ayrıca ortağın eşi ve birinci derece akrabaları da *(ortağın eşi, kendisinin ve eşinin anne babası, çocuğu, gelini, damadı)* kooperatife ortak olmaksızın ortağın kendisini temsilen genel kurula katılabileceklerdir. **(KK Md.49/2)**

Bunların haricinde, örneğin ortağın avukatı yahut ikinci derece akrabası olan kardeşinin ortağı temsilen genel kurulda oy kullanması mümkün bulunmamaktadır.

4) <https://koop.gtb.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler/ticaret-il-mudurluklerince-kurulus-izni-verilen-kooperatif-ornek-anasozlesmeler>

5) Bkz.29/08/2012 tarih ve 28396 sayılı Resmi Gazete ile 28/08/2012 tarih ve 28395 sayılı Resmi Gazete

Diğer taraftan, 2010 yılında Kooperatifler Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle kooperatiflerin organ seçimlerinde her ortağın en fazla bir ortağı temsilen oy kullanabileceğine hükmedilmiştir.⁶ **(KK Md.48/2)**

Bir ortağın birden fazla oy kullanabilmesi sadece ortak sayısının 1000'den fazla olduğu kooperatiflerde mümkün olduğuna göre bu düzenlemenin sadece ortak sayısı 1000'den fazla olan kooperatiflerdeki organ seçimlerinde uygulanabileceği anlaşılmaktadır.

Zira ortak sayısı bu sayının altındaki kooperatiflerde zaten bir ortağın birden fazla ortağı temsil etmesi imkanı bulunmamaktadır.

V - Sonuç

Kooperatiflerde genel kurulda oy kullanma ortakların temel hakları arasındadır. Anonim şirketlerin aksine kooperatiflerde ortağın sahip olduğu pay sayısı ortağın oy hakkını arttırmamaktadır.

Dolayısıyla, kooperatiflerde sahip olduğu pay adedine bakılmaksızın her ortağın genel kurulda sadece bir oy hakkı bulunmaktadır.

Bu hak, sadece kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir şekilde katılmış bulunanlar açısından yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ait kararlarda kısıtlanabilecektir.

Ayrıca ortak veya ortağın eşi ve üçüncü dereceye kadar olan yakınları ile kooperatif arasındaki şahsi işlerin görüşülmesi esnasında oy hakkı kullanılamayacaktır.

Yasadan kaynaklanan bu kısıtlamalar haricinde ortağı kısmen veya tamamen oy hakkından mahrum kılacak ana sözleşme veya genel kurul kararlarının geçerliliği bulunmamaktadır.

6) Bkz.03/06/2010 tarih ve 5983 sayılı Kanun Madde 1

KOOPERATİFLER YÖNÜNDEN BİRLEŞME MÜESSESESİ¹

Soner ALTAŞ *

Özet

Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu sadece aynı türden şirketlerin birleşmesine izin vermekte iken, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu türler arası birleşme serbestisi ilkesi bağlamında geniş bir birleşme yelpazesine imkan tanımaktadır. Bu yönüyle, bir kooperatifin başka bir kooperatif ile birleşebilmesinin yanı sıra bir sermaye yahut şahıs şirketi ile birleşmesi de mümkün hale gelmiştir. Bu çalışmada, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre kooperatiflerin hangi ticaret şirketleri ile birleşebilecekleri, birleşme yöntemleri ile tasfiye halinde veya mali durumu bozuk olan şirketler ile birleşmede dikkat edilecek hususlar ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler : birleşme, devralma şeklinde birleşme, yeni kuruluş şeklinde birleşme, tasfiye, iyileştirici birleşme.

1. Giriş

Ticaret şirketlerinde yapı değişikliği üst başlığında toplayacağımız kurumlardan birisi birleşmedir². 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu³ (TTK⁴)'nın 124'üncü maddesinde, ticaret şirketlerinin kollektif, komandit, anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerden ibaret olduğu belirtilmiştir.

Bunlardan, kollektif ile komandit şirket "**şahıs şirketi**"; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise "**sermaye şirketi**" sayılır. Ticaret şirketlerinin birleşmesi, TTK'nın 136 ilâ 158'inci maddelerinde ele alınmıştır. Anılan maddelerde öngörülen hükümler ise İsviçre'nin Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme ve Malvarlığı Devrine İlişkin Federal Kanun'dan yararlanılarak kaleme alınmıştır⁵.

*Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Başmüfettişi

- 1) Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarına ait olup, çalıştığı Kurumunu bağlamaz.
- 2) Göktürk, Kürşat, *Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17, S.1-2, 2013, s.632
- 3) 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 4) Çalışmamızda, 13 Ocak 2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu için "TTK" kısaltması kullanılmıştır.
- 5) *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu*, Esas No:1/324, TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:23, Yasama Yılı:2, S.Sayı:96, Nr:112

Ticaret şirketlerinde bir yapı değişikliği türü olan birleşme, birden fazla şirketin, akdolunan birleşme sözleşmesine istinaden, birleşmeye katılan bir şirket bünyesinde veya yeni kurulan bir şirket bünyesinde bir araya gelmelerini, yeni kurulan veya bünyesinde birleşilen şirket dışında kalan şirket ya da şirketlerin tasfiyesiz olarak sona ermesini sonuçlayan bir hukuki müessesedir ⁶ .

Bir diğer tanıma göre ise birleşme, birden çok ticaret şirketinin, malvarlıklarını tasfiye etmeksizin, içlerinden biri veya yeni kurulan bir şirketin çatısı altında birleşmeleri ve birleşen şirketlerin bir değiştirme ölçüsüne göre bu şirketten pay almalarıdır ⁷ .

Birleşme, bazı hâllerde birleşmeye katılan şirketlerin tamamının dağılması sonucunu doğurur, bazen ise “**çatı şirket**” varlığını devam ettirirken, ona katılanlar sona erer. Ancak, hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın sona eren şirketler tasfiye olunmazlar. Katılan şirketlerin malvarlıkları bir bütün halinde (*tüm hak ve borçları ile*) birleşme şirketine geçer ⁸ .

TTK'nın birleşmeye ilişkin düzenlemeleri, bir ticaret şirketi türü olan kooperatifleri de kapsamına almaktadır. İşte bu çalışmada, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre kooperatiflerin hangi ticaret şirketleri ile birleşebilecekleri, birleşme yöntemleri ile tasfiye halinde veya mali durumu bozuk olan şirketler ile birleşmede dikkat edilecek hususlar üzerinde durulmaktadır.

2. Kooperatifin Birleşebileceği Şirket Türleri

TTK'da, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun aksine, türüne bakılmaksızın ticaret şirketlerinin tamamının *-belirli koşullar altında-* kendi aralarında birleşmelerine imkan sağlanmıştır.

Bir başka deyişle, yeni düzenleme anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit, limited, kollektif, komandit şirketlerin ve kooperatiflerin birbirleriyle birleşmelerine izin vermiştir.

Böylece, mülga 6762 sayılı Kanundaki türlerin aynı olması şartı (**m.147**) terk edilerek, türler arası birleşme serbestisi ilkesi bağlamında geniş bir birleşme yelpazesi oluşturulmuştur ⁹ .

Buna göre, bir kooperatif aşağıda gösterilen ticaret şirketleri ile birleşebilir :

- a) Kooperatif,
- b) Anonim şirket,
- c) Limited şirket,
- d) Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket
- e) Kollektif Şirket (kooperatifin devralan şirket olması şartıyla)
- f) Komandit Şirket (kooperatifin devralan şirket olması şartıyla)

3. Kooperatifin Birleşemeyeceği

Şirket Türleri

TTK bazı birleşmelere izin vermemiştir. Buna göre, bir sermaye şirketi (*anonim, limited veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket*), kendisi devrolunan şirket olarak, kollektif ve

6) Göktürk, 2013, s.635

7) Çeker, Mustafa, *Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları*, Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16, S.3-4, s.111

8) Çeker, 2012, s.111

9) *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu*

komandit şirketlerle birleşemez. Bu varsayımda sermaye şirketi muhakkak devralan şirket olmalıdır. Bir sınırsız sorumlu şirketin sınırlı sorumlu şirketi devralması **TTK** tarafından uygun görülmemiştir.

Benzer şekilde, kooperatifler de devrolunan şirket olmaları halinde şahıs şirketleri (*kollektif ve komandit şirket*) ile birleşemezler ¹⁰. Böylece, **TTK**'da şirket borçlarından kişisel olarak sorumlu olan ortakların, şirket borçlarından sorumlu tutulmayan ortaklara dönüşmeleri uygun görülüş, tersi reddedilmiştir. Çünkü, şirket borçlarından ortakların kişisel olarak sorumlu oldukları bir şahıs şirketinin sermaye şirketine iltihak etmesiyle, şirketin yeni ortaklarının şirket borçlarından sorumlu tutulmayacakları bir konuma gelmeleri, şahıs şirketinin alacaklılarının korunmasını gerektirir, fakat sermaye şirketinin ortaklarının kollektif şirket ortağı sıfatıyla sınırsız sorumlu olmaları halinde alacaklıların korunmasına gerek yoktur ¹¹.

4. Kooperatifin Tasfiye Hâlindeki Şirket İle Birleşmesinde

Dikkat Edilecek Hususlar

TTK, tasfiye halinde bulunan bir şirketin birleşmeye katılmasına imkan tanımış, ancak bunun için iki şart aramıştır. Bunlardan birincisi, malvarlığının, yani tasfiye paylarının dağıtılmaya başlanmamış bulunması, ikincisi ise, tasfiye halindeki şirketin devrolunan (*iltihak eden*) şirket olmasıdır ¹².

Bu şartların mevcudiyetinin ortaya konulması için de, **TTK**'nın 138'inci maddesinin ikinci fıkrasında, anılan **“şartların varlığının, devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne sunulan belgelerle ispatlanması”** zorunlu tutulmuştur. Dolayısıyla, birleşmeye katılmak isteyen ancak tasfiye halinde olan bir şirketin **“malvarlığının dağıtılmasına başlanmamış olduğu” ve birleşmede “devrolunan şirket konumunda bulunduğu”** hususlarının belge ile ispatı gerekecektir. Aksi halde, tasfiye halindeki şirket, birleşmeye katılamayacaktır.

5. Kooperatifin Sermayesini Kaybeden Veya

Borca Batık Olan Şirket İle Birleşmesinde

Dikkat Edilecek Hususlar

TTK'nın 139'uncu maddesi ile sermayesi kaybolan –*sermayesiyle kanunî yedek akçeleri toplamının yarısı zararlarla kaybolan*- veya borca batık durumda bulunan şirketlerin de birleşmesine izin verilmiştir. Sermaye ile kanunî yedek akçeler toplamının yarısı bilânço zararlarıyla yitirilmişse eksi bilânço; zararlar bunun üstündeyse borca batıklık durumu, teknik terimle kırmızı bilânço vardır.

Bu tür bir birleşmeye karar verilmiş olması yönetim organının –*sermayenin kaybı ve borca batıklık halinde yapılması gereken işlemleri gösteren*- 376'ncı maddede öngörülen yükümlülüklerinden kurtarmaz. Buna karşılık, birleşme, mahkemeyi feshi ertelemeye ikna edebilir .

Ancak, hemen belirtelim ki, **TTK**, burada sadece (*sağlığa kavuşturucu*) iyileştirici birleşmeye izin vermektedir. Bu amaçla da, sermayesiyle kanuni yedek akçeleri toplamının yarısı zararlarla kaybolan veya borca batık durumda bulunan bir şirketin, sadece, **“kaybolan sermayeyi veya gerekiyorsa borca batıklık durumunu karşılayabilecek tutarda serbestçe ve tasarruf edilebilen özvarlığa sahip bulunan”** bir şirket ile birleşebileceği hükme bağlanmıştır.

Yani, eksi veya borca batık bilânçonun varlığı bir şirketin birleşmesini engellemez; yeter ki,

10) Çeker, 2012, s.113

11) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

12) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

devralan veya devralınan şirket bu açığı kapatabilecek tutarda serbestçe tasarruf edebileceği özvarlığa sahip olsun.

Batık şirket devralan veya devrolunan olabilir. **“Serbestçe tasarruf edilebilir özvarlık”** ile, sermaye ve belli bir harcanma amacına bağlanmamış yedek akçeler anlaşılır.

Başka bir deyişle, toplam özvarlıktan sermaye, işçiler için ayrılmış yedek akçeler gibi bir amaca bağlı ihtiyarî yedek akçeler ve genel kanunî yedek akçenin harcamalar için kanunen tahsisli kısmı çıktıktan sonra kalan özvarlık üzerinde serbestçe tasarruf edilebilir.¹³

Ancak ihtiyarî bir yedek akçenin tahsis amacı genel kurulca kaldırılırsa, o yedek akçe de serbest özvarlığa eklenir.

Sermaye sözcüğü esas veya çıkarılmış sermaye anlamına gelir.

Eksi veya borca batık bilânçonun devralan veya devrolunan şirkette bulunması önemli değildir.

Ancak serbestçe kullanabilecek özvarlığını başka bir şirketi kurtarmaya tahsis eden şirketin azınlıkta kalan ortaklarının menfaatlerinin dikkate alınması gerekir¹⁴.

TTK, sözkonusu şartların mevcut olduğunu ispatlayan belgelerin ticaret sicili müdürlüğüne ibrazını da şart koşmuştur.

Buna göre, birleşmeye katılan şirketin **“sermayesiyle kanunî yedek akçeleri toplamının yarısının zararlarla kaybolduğu veya şirketin borca batık olduğu”**, ancak, birleşeceği diğer şirketin **“devrolunan şirketin sermayesini veya borca batıklık durumunu karşılayabilecek tutarda serbestçe tasarruf edilebilen bir özvarlığa sahip bulunduğu”**nu ispatlayan belgelerin, devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne sunulması gerekir.

Bu çerçevede, birleşmeye taraf olan bir şirketin, sermayesiyle kanuni yedek akçeleri toplamının yarısı zararlarla kaybolmuş veya borca batık durumda olması halinde; birleşmeye taraf olan diğer şirketin kaybolan sermayeyi veya borca batıklık durumunu karşılayacak miktarda serbestçe tasarruf edebileceği özvarlığa sahip bulunduğu ve buna ilişkin tutarların, hesap şekli de gösterilerek doğrulandığı veya belirtilen durumların mevcut olmadığının doğrulandığı yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporu tanzim ettirilerek tescile ilişkin diğer başvuru belgeleri ile birlikte ticaret sicili müdürlüğüne verilir.

Devrolunan şirketlerin denetime tabi olması halinde bu rapor, şirket denetçisi tarafından da düzenlenebilir.

6. Birleşme Yöntemleri

TTK'nın 136'ncı maddesine göre, ticaret şirketleri, dolayısıyla kooperatifler;

- **Devralma şeklinde birleşme**
- **Yeni kuruluş şeklinde birleşme**

olmak üzere iki yöntemle birleşebilirler.

Devralma şeklinde birleşmede, birleşmeye katılan kooperatiflerden ve şirketlerden birinin bünyesinde, diğer şirket ya da kooperatifler bir araya gelmektedir.

13) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

14) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

15) Göktürk, 2013, s.636

Yeni kuruluş şeklinde birleşmede ise, birleşmeye katılan tüm şirketler ve kooperatifler, yeni kurulan bir şirket veya kooperatif bünyesinde bir araya gelmektedir.

Yeni kurulan şirket veya kooperatif, birleşme sözleşmesinin tescilinden önce tüzel kişilik kazanmışsa, yeni kuruluş şeklinde birleşme değil, devralma şeklinde birleşme söz konusu olmaktadır .

Birleşme işleminin gerçekleşebilmesi için en az iki kooperatifin veya bir kooperatif ile bir diğer ticaret şirketinin bulunması zorunludur.

Her iki tür birleşmede de bünyesinde birleşme gerçekleştirilen şirket devralan; diğerleri devrolunan olarak isimlendirilir ¹⁶ .

TTK'da "**devralma**" ve "**yeni kuruluş**" terimlerinin tercih edilmiş olmasının sebebi, bu terimlerin uygulamamızda yerleşmiş olmasıdır.

Devralma yolu ile birleşmeler ana-yavru, ana-kardeş şirketler arasında düz ve ters birleşme şeklinde olabilir. Ters birleşme yavru şirketin ana şirketi devralmasını anlatır ¹⁷ .

TTK'nın m.136/f.3 hükmü uyarınca, birleşme, devrolunan şirketin veya kooperatifin malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin paylarının, devrolunan şirketin ortaklarınca kendiliğinden iktisap edilmesiyle gerçekleşir.

Anılan hüküm, devrolunan şirketin veya kooperatifin malvarlığının kendiliğinden geçişini, malvarlığının geçişi (**intikali**) karşılığında devrolunan şirketin veya kooperatifin ortaklarının bir değiştirme oranına (**faktörüne/parametresine**) göre devralan şirketin paylarını gene kendiliğinden kazanmalarını düzenlemektedir.

Bu hüküm ayrıca küllî halefiyet ilkesine yer vermekte, bunun gibi ortak sıfatının, diğer bir ifadeyle, şirket payının ve malvarlığının devamlılığı ilkelerini vurgulamaktadır ¹⁸ .

Birleşmeyle, devralan şirket veya kooperatif, devrolunan şirketin veya kooperatifin malvarlığını bir bütün hâlinde devralır. Birleşmeyle devrolunan şirket veya kooperatif sona erer ve ticaret sicilinden silinir.

7. Özet Ve Sonuç

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun aksine, türüne bakılmaksızın ticaret şirketlerinin tamamının, bazı koşullar altında, kendi aralarında birleşmelerine imkan sağlanmıştır.

Buna göre, bir kooperatif diğer bir kooperatif ile birleşebileceği gibi, anonim, limited, sermayesi paylara bölünmüş komandit, kolektif ve komandit şirket ile de birleşebilir.

Buna karşılık, kooperatif, devrolunan şirket olarak kolektif ve komandit şirket ile birleşemez.

Kooperatifin tasfiye halindeki bir şirket ile birleşmesi halinde, tasfiye halindeki şirkette tasfiye paylarının dağıtılmaya başlanmamış bulunması ve tasfiye halindeki şirketin devrolunan şirket olması koşulları aranır.

Kooperatifin sermayesi kaybolan veya borca batık durumda bulunan bir şirket ile birleşmesi de, anılan birleşmenin iyileştirici bir birleşme olması halinde mümkündür.

16) Göktürk, 2013, s.637

17) Göktürk, 2013, s.636

18) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

Birleşme, devralma şeklinde birleşme ve yeni kuruluş şeklinde birleşme olmak üzere iki yöntemle gerçekleştirilebilir.

Devralma şeklinde birleşmede, birleşmeye katılan kooperatiflerden ve şirketlerden birinin bünyesinde, diğer şirket ya da kooperatifler bir araya gelmektedir. Yeni kuruluş şeklinde birleşmede ise, birleşmeye katılan tüm şirketler ve kooperatifler, yeni kurulan bir şirket veya kooperatif bünyesinde bir araya gelmektedir.

Birleşme işleminin gerçekleşebilmesi için en az iki kooperatifin veya bir kooperatif ile bir diğer ticaret şirketinin bulunması zorunludur.

Birleşmeyle, devralan şirket veya kooperatif, devrolunan şirketin veya kooperatifin malvarlığını bir bütün hâlinde devralır.

Birleşmeyle devrolunan şirket veya kooperatif sona erer ve ticaret sicilinden silinir.

Kaynakça :

Göktürk, Kürşat (2013). Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17, S.1-2, s.631-662.

Çeker, Mustafa (2012). Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları. Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16, S.3-4, s.99-120.

T.C. Yasalar (09.07.1956) 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (9353 sayılı)

T.C. Yasalar (14.02.2011) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (27846 sayılı)

Komisyon Raporu: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:23, Yasama Yılı:2, S.Sayısı:96, Nr.112

ÖRGÜTLERDE ÇATIŞMA VE YÖNETİMİ

*Yeter DEMİR USLU**

Örgütsel çatışmayı tanımlayabilmek, temelinde yatan sorunları anlamak ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunabilmek için öncelikle örgüt, örgütsel davranış ve örgütlerin yönetimi kavramlarının açıklanması gerekmektedir.

Literatürdeki tanımlarda örgütler genellikle, belirli amaçlara ulaşmak için bilinçli bir şekilde kurulmuş toplumsal birimler ya da insan toplulukları olarak belirtilir.

Örgütler ortak bir amaç doğrultusunda bir araya geldikleri sürece varlıklarını devam ettirebilmektedirler. Bir diğer bilinmesi gereken kavram olan örgütsel davranış ise; insanların örgüt içinde ve çevresinde düşündükleri, hissettikleri ve bunu davranışlarıyla nasıl eyleme dönüştürdükleri ile ilgilidir (*McShane, Von Glinov & Hill, 2016*).

Davranışlar, kararlar, algılar ve duygusal tepkiler örgütsel davranış alanının başlıca odak noktalarıdır.

Dolayısıyla örgütsel davranışın temelinde insan sermayesi yer almaktadır. İnsan sermayesini ortak bir amaç doğrultusunda birleştirerek yönlendirme noktasında yönetim devreye girmektedir.

Örgütlerin yönetiminden tam da bu noktada bahsetmek yanlış olmayacaktır.

Örgütler amaç ve hedefleri doğrultusunda farklılık gösterdikleri gibi yönetilme biçimleri ve süreçleri de bu bağlamda değişmektedir.

En iyi yönetim tarzını veya stratejisini belirlemek ve bunu tüm örgütlere uyarlamak olası bir durum değildir.

Böyle bir tek düzelikten de bahsedilemez.

Her örgüt iç ve dış çevresel koşullara uyum sağlayacak yönetim stratejilerini belirler ve çevrenin değişim hızı ile doğru orantılı olarak dönem dönem bu stratejilerinde değişiklik yapabilir.

Çatışma, son yıllarda çeşitli bilimlerin (*antropoloji sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve yönetim gibi*) odak noktası olduğu ve yoğun olarak üzerine araştırmaların yapıldığı konuların başında gelmektedir.

* Doç. Dr., *İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Çatışma kavramı, bilim adamları ve akademisyenlerce farklı bakış açıları ile farklı alan ve düzeylerde incelendiği için bu konuda ortak bir tanım üzerinden gitmek zor olacaktır.

Literatürdeki bazı çatışma tanımlarına yer vermek gerekirse;

Çatışmayı kısaca iki veya daha fazla birey ya da grup arasındaki farklı sebeplerden ortaya çıkan anlaşmazlık, uyumsuzluk olarak tanımlayabiliriz **(Koçel, 2014)**.

Deutsch'a göre çatışma "*bir kişinin müdahale etme, önüne geçme ya da herhangi bir müdahale ile bir başkasının eylemini engelleme süreci*" olarak tanımlanmıştır **(akt. Chen, Liu & Tjosvold, 2005)**.

Thomas çatışmanın "*bir tarafın diğer tarafı engellediği durumlarda ortaya çıkan zamansal boyut*" olduğunu belirtmiştir **(Trippe, & Douglas, 2015)**.

Bir başka görüşe göre çatışma kavramı tanımlarken, "*her türlü karşı koyma ve karşılıklı olarak olumsuz ilişki anlamına gelen ve gücün kaynaklarına veya toplumsal pozisyonun azlığına göre değişen değer yargılarına dayanır.*" ifadelerine yer verilmiştir **(Robbins, 2001)**.

Çeşitli çalışma alanlarına göre yapılan farklı tanımlamaların ardından, çatışma olgusunu tekdüzelik içerisinde açıklamak ve tüm uyumsuzlukların tek bir niteleme yapılarak anlatılması kavramsal çerçeve açısından mümkün değildir.

Örnek vermek gerekirse; fiziksel şiddet içeren bir kavga da çatışma kavramı altında değerlendirilirken, herhangi bir anlaşmazlık veya sözel olarak karşılıklı atışma da çatışma olarak adlandırılmaktadır **(Karip, 2015)**.

Çatışmalar bahsedilen tüm yönleriyle insan hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. Çatışmalar, örgütlerde dönemsel değişiklikler boyunca çeşitli pozisyonlarda ve düzeylerde, çeşitli taraflar arasında ortaya çıkabilmektedir.

Bu çatışmaların kök nedenlerini araştırarak bu tür sorunlara çözüm önerileri sunmak örgütün amaç ve hedeflerini gerçekleştirmesi ve varlığını devam ettirebilmesi adına büyük ölçüde önem arz etmektedir.

Bu bağlamda çatışmaya sebep olan başlıca kaynakları; amaç farklılıklarının meydana getirdiği çatışmalar, algılama farklılıklarının meydana getirdiği çatışmalar ve örgüt içi bağımlılıkların meydana getirdiği çatışmalar olarak sıralayabiliriz **(Robbins, 1990; Eren, 2012; Şimşek, 2002; Baysal & Tekarslan, 1996)**.

Organizasyonların çeşitli faaliyetlerini yürüten kişi veya gruplar arasında fonksiyonel bağılıklar vardır. **(Koçel, 2007)**.

Faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sürecinde birbirine bağımlı olan birimlerden herhangi birinin işlevini yerine getirememesi ya da yitirmesi birimler arasındaki çatışmayı tetikleyebilmektedir.

Bu aksaklık örgütün faaliyeti tam zamanında ve eksiksiz olarak gerçekleştirmesini engelleyebilir. Karşılıklı birbirlerine bağımlı olan grupların yönetilme şekline göre çatışma için düşük veya yüksek seviyede potansiyel oluşabilir.

Diğer bir yandan organizasyon içerisindeki kişi veya gruplar çeşitli faaliyet süreçlerinde belirlenen ortak kaynakları kullanmak durumunda kalabilirler.

Bu süreçte, kaynakların kullanımından yüksek oranda yararlanmak adına bireyler-birimler arasında rekabet ortamının oluşması da çatışmayı doğurabilir **(Koçel, 2005)**.

Örgüt içerisindeki alt birimlerde meydana gelen amaç farklılıkları da çatışmaya neden

olabilmektedir. Çatışma esnasında tarafların örgütlenmesi, sürecin şiddetini artırır ve genel olarak sonuçlarının yıkıcı bir etki yaratmasına sebep olur. (**Kriesberg & Dayton, 2012**).

Örgüt içerisindeki bireylerden doğan amaç ve algılama farklılıklarının yanı sıra yönetim süreçlerinden kaynaklanan sorunlar da çatışmaya sebebiyet vermektedir.

Yönetimin çalışanlar üzerindeki iş tanımlarını ve sorumluluk sınırlarını belirlememesi halinde, çeşitli alanlarda işi birden fazla kişi sahiplenir.

Bu durum neticesinde bireyler arasında çatışma yaşanırken; bunun aksine işin herhangi bir kişi tarafından sahiplenilmemesi durumu da organizasyonel süreçlerin aksaması sonucunu ortaya çıkarabilir.

Söz konusu aksaklık da bireyler veya gruplar arasında sorumluluk tartışmalarına yol açar ki bu durum da yine çatışmayı beraberinde getirir.

Örgüt içerisinde çatışma farklı düzey ve türlerde ortaya çıkabilmektedir.

Bu türlerin sınıflandırılmasında kullanılan kriterlerden biri ise çatışmaya taraf olanlarla ilgilidir.

Bu bakış açısı ile çatışmaları;

- Kişilerin kendi içlerindeki çatışma,
- Kişiler arası çatışma,
- Kişiler ve gruplar arası çatışmalar,
- Gruplar arası çatışmalar,
- Organizasyonlar arası çatışmalar, olarak sınıflandırmamız mümkündür (*Çetin & Hacıfazlıoğlu, 2004; Yürür, 2009; Olaleye, & Arogundade, 2013; Shedu Mukhtar, 2013; Beheshltifar, 2013*).

Kişilerin kendi içlerindeki çatışma, yapılan işlerle alakalı belirsizliğin ve kişinin kendi sorumluluğunun ne olduğuyla ilgili bilgi sahibi olmadığı veya kendisinden yapabileceğinden fazla iş yükünün ve beklentinin olduğu durumlarda ortaya çıkan, kişi üzerinde rahatsızlığa ve kızgınlığa, motivasyon düşüklüğüne ve baskı altında hissedilmeye (**stres**) yol açan çatışma türüdür (**Koçel, 2007**).

Kişiler arası çatışma, örgütlerde sıklıkla bireyler arasındaki farklılıklardan doğan çatışmalardır. Kişilerin sahip oldukları bilgi ve tecrübeler iş sürecindeki takip ettikleri metod farklılıkları kişiler arası çatışmalara sebebiyet verebilir.

Bireyler arası çatışmalar en çok; ast-üst ilişkilerinden ya da alaylı-eğitilmiş farklılıklarından doğar (**Eren, 2012**).

Kişiler ve gruplar arası çatışmalar, genellikle grupların bireyler üzerinde kurdukları etkilerden ve kabul etmeye zorladıkları normlardan ortaya çıkmaktadır.

Grupların bireyler üzerinde yarattığı bu baskı sonucu her iki taraf arasında da gerginlikten doğan çatışma ortaya çıkabilir (**Koçel, 2007**).

Gruplar arası çatışmalar, örgütlerde çok sık karşılaşılan çatışma türüdür.

Genellikle gruplar arasındaki üstün gelme çabası sebebiyle ortaya çıkmaktadır.

Giderek artan rekabetin etkisiyle birlikte örgütler amaç ve hedeflerine ulaşabilmek için ekip kurma gayreti içine girmektedirler (**Bergiel vd., 2015**).

Bu görüş üzerine çalışan kimi sosyologlar belli durum ve koşullar altında takım çatışmalarının örgüt yararına olacağını teorik olarak ortaya koymuş ve takım çatışmalarının kalite, finansal gelişim ve stratejik büyümeyi arttırdığını ifade etmişlerdir. (**Pathak, 2010**).

Organizasyonlar arası çatışmalar, ortak sektörde ve alanda faaliyet gösteren ve aralarında rekabet olan örgütlerin çeşitli sebeplerle farklı zamanlarda ortaya çıkardıkları çatışmalardır (**Güney, 2011**). İki rakip işletme arasındaki personel politikalarından doğan işçi sendikaları ve örgütün çatışması örnek verilebilir.

Literatürde çatışmanın sonuçları genellikle olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Örgütlerde bireylerin ve yöneticilerin çatışmaya olan yaklaşımı sürekli olarak örgütsel performans ve verimliliğin en büyük engeli olarak görülmüştür. Fakat sanıldığı gibi örgütsel çatışma, örgütlerin amaçlarına ulaşmalarına tümüyle engel olmayabilir (**McKenzie, 2002**).

Çatışmanın şiddeti ve uzun süreli devamı hem çalışanlar hem de iş verenler üzerinde stres seviyelerinin yükselmesine, zaman içerisinde motivasyon düşüklüğüne ve hem kendi içlerindeki hem de örgüte olan bağlılık ve güvenin azalmasına sebebiyet vermektedir (**Newstrom & Davis, 1993**).

Tüm bu olumsuz durumlar genellikle çatışmanın doğru bir şekilde yönetilmemesi veya hiçbir şekilde müdahale edilememesi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Aksine güncel çalışmalar, çatışma yönetiminin doğru ve etkin bir şekilde sağlandığı örgütlerde, iş performansı ve verimlilik üzerine olan olumlu etkilerinden bahsetmektedir.

Örgütlerde çatışmanın kaçınılmaz olması, yöneticilerin bu süreçler ile başa çıkabilmeleri için çeşitli strateji ve yöntemleri kullanmaları gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (**İnandı vd., 2013**).

Çatışma yönetimi konusuyla ilgili yapılan çalışmalar, çatışma sürecindeki belirsizliği ve karmaşık yapıyı vurgulayarak, sonuçlarının olumsuz olabileceği kadar olumlu da olabileceği yargısını da çağırıştırmış, bu nedenle çatışma çözümü yerine çatışma yönetimi terminolojisinin kullanımı tercih sebebi olmuştur (**Özmen, 1997**).

Çatışma çözümü, ortaya çıkan çatışmanın tamamen yok edilmesini ya da uzlaştırılmasını ifade ederken, çatışmanın yönetilmesi kavramı ise hem çatışmaların uzlaştırılmasını aynı zamanda da yıkıcı çatışmaların olumsuz sonuçlarını yapıcı sonuçlara yönlendirme becerisi olarak tanımlanmıştır (**Çağlayan, 2006**).

Dolayısı ile günümüzün modern yönetim tarzı ile bağdaşan yöneticilerden, sadece çatışma sürecini işletmeye zarar vermeden veya en az zararla çözebilme yeteneğine sahip olmaları değil; aynı zamanda bu çatışmaları örgütün ortak amaçlarına hizmet edecek şekilde fayda sağlayacak hale dönüştürmeleri beklenmektedir.

Çatışma yönetimi ve stratejilerinin belirlenmesi bu bağlamda önem arz eden diğer bir konudur.

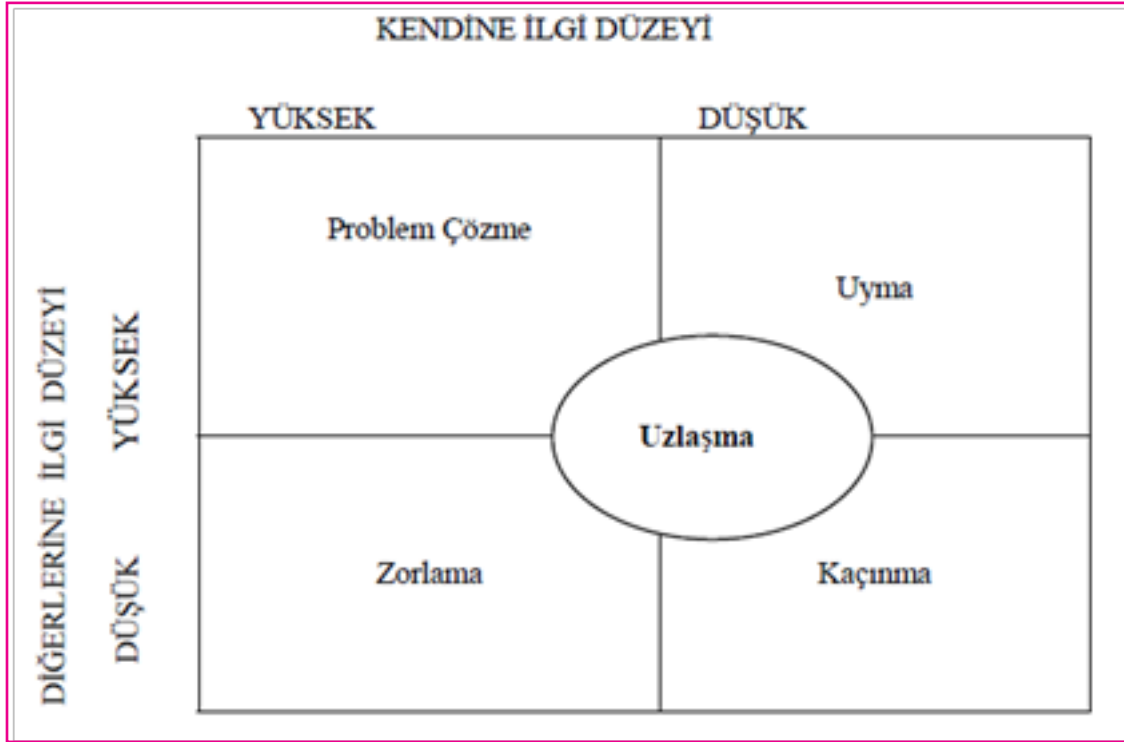
Çatışma yönetiminde çok sayıda strateji ve yöntemden bahsedilebilir.

Önemli olan nokta durumsallık yaklaşımı gereği hangi yönetim yaklaşımının ne gibi durumlarda kullanılabilirliği konusudur. Her durum ve her olay çeşitli örgüt düzeyinde kendi sorunlarını ortaya çıkarmakta ve bu sorunlara yönelik olarak özgün çözümler üretilmesi gerekmektedir.

Günümüzde yaygın olarak kullanılan modellerden birisi Rahim Organizational Conflict Inventory-II veya ROCI-II olarak bilinen bir ölçek geliştiren Rahim tarafından oluşturulan modeldir

Modele göre kendi çıkarını düşünme ve başkalarının çıkarını düşünme boyutları kombinasyonu ile problem çözme (*problem solving*), uzlaşma (*compromising*), zorlama (*forcing*), kaçınma

Kaynak: Rahim, 2002.

(avoiding) ve uyma (*accommodating*) olmak üzere 5 çatışma yönetim tarzı belirlenmiştir.

Problem çözme yaklaşımı, karşılıklı görüşerek konuların çözüm sürecinin hızlı ve daha iyi bir çözüm olacağı kanısına dayanmakta, yaklaşım uygulanırken sorunların bütün boyutlarının tartışılacağı ortam da hazırlanmaktadır.

Hazırlanan bu ortamda taraflar arasındaki çatışma konularından çok; anlaşabilecekleri ortak taraflar üzerinde durulur.

Taraflar kendi arasında iş birliği yaparak herkes tarafından kabul edilebilir bir çözüm bulabilmek için fikir alışverişinde bulunurlar.

Taraflar, farklı görüş ayrılıkları yerine, benzer çıkarılara odaklanmaktadır (*Altmaoe vd., 2013*).

Bu yaklaşım kısaca “kazan-kazan” (*win-win*) şeklinde bilinmektedir. (*Rahim vd., 2002*).

Uzlaşma yaklaşımı ise, taraflar arasında ortak bir yol, yöntem bularak çatışmaya neden olacak sorunu çözme sürecidir (*Gürer vd., 2014*). Karşılıklı taviz verme söz konusu olabilir.

Fedakârlık yapacak olan grup ya da bireyler çatışma ortamının yaratılmasında pay sahibi olanlardır.

Yaklaşım gereği çatışmadan sorumlu tutulan birey ya da gruplar zoraki de olsa uzlaşma yoluna giderler. Fakat bu süreçte galip veya mağlup olan taraf yoktur (*Çağlayan, 2006*).

Çatışmaya geçici bir çözüm sağlanabilir. Zaman içerisinde tekrardan daha şiddetli bir şekilde ortaya çıkabilir.

Zorlama yaklaşımı, “kazan-kaybet” (*win-lose*) tarzına dayalı ya da kazanmak için her yolun mubah olduğu zorlayıcı davranışa dayandırılabilir.

Zorlayıcı taraf olan birey çoğu zaman kendi amaç ve çıkarlarına ulaşabilmek için karşı tarafın isteklerini önemsiz saymaktadır (*Karciođlu & Alioğulları, 2012*).

Çatışan taraflardan bir tarafın ne pahasına olursa olsun galip gelmesi ve diğer tarafın mağlup olması sonucuna dayalıdır.

Bu yaklaşımda genellikle güçlü taraf olan yöneticiler kazanırken güçsüz taraf çalışanlar ise kaybetmektedir.

Kaçınma yaklaşımında, çatışan bireylerin ya da grupların bir araya gelmemeleri, yüz yüze görüşmemeleri, duygu ve düşüncelerini birbirleriyle paylaşmamaları durumu söz konusudur.

Tüm canlıların doğal davranışı; çatışmayı ortadan kaldırmak için ondan kaçınmak eğilimi sergiler (*Çağlayan, 2006*).

Bazen çatışma varken bunu görmemezlikten gelme ya da tutum ve davranışlarında sorun yokmuş gibi davranmaya devam etme eylemini sürdürerek çatışma ortamını soğutmaya çalışırlar.

Bu gibi durumlar da yöneticiler açık olarak birey ya da gruplardan herhangi bir tarafın yanında olmaz ve direkt olarak çatışmaya müdahil olmak istemez.

Sonuç olarak her iki tarafın da kaybettiği bir durum ortaya çıkabilir.

Bu durum “*kaybet-kaybet*” (*lose-lose*) şeklinde adlandırılmaktadır.

Uyma yaklaşımı ele aldığında, bazı kaynaklara göre bu yaklaşım, yatıştırma, yumuşatma olarak da ifade edilmektedir.

Yaklaşım, taraflardan birinin istek, beklenti ve ihtiyaçlarının ön plana çıkması için kendi istek ve ihtiyaçlarının tatmin edilmesinden vazgeçmesini ifade etmektedir (*Gürer vd., 2014*).

Bu yaklaşım karşı tarafın istek ve beklentilerine boyun eğme anlamına gelmektedir (*Koçak & Başkan, 2013*).

Yaklaşım sürecinde kendine güven düşük fakat iş birliği ve yardımseverlik yüksektir. Sonuçları iş tutumuna pozitif etkiler yaratabilir (*Samuel, 2010*).

Literatürdeki bir çalışma da eğitim düzeyi yüksek yöneticilerin, düşük eğitim seviyesindekilere oranla çatışma sürecini yönetirken bu yaklaşımlardan uyumlu tarafını süreçleri çözmede daha sık kullandıklarını ve ayrıca genç bireylerin yaşlı bireylere oranla daha fazla uyum yaklaşımını benimsedikleri görülmüştür. (*Hassan, Maqsood & Naveed Riaz, 2011*).

Bu yaklaşım da kaybet-kazan (*lose-win*) olarak adlandırılmaktadır.

Çatışma yönetimi, örgütlerin ortak amaç ve hedeflerini yerine getirebilmek, örgütsel yaşam eğrilerini yükseltmek ve bunun sürekliliğini sağlamak yolunda önemli bir konudur.

Çatışmalar genellikle kriz veya sorun olarak kabul edilir.

Fakat doğru ve etkili bir yönetim yaklaşımı ve çatışma türüne ve durumuna uygun stratejiler ile yönetildiğinde örgüt performansını arttıran, sektörde rekabet avantajı sağlayan bir dinamik olarak ortaya çıkmaktadır.

Çatışmalar ortaya çıktığı andan itibaren örgüt çıkarlarına fayda sağlayacak bir şekilde yönetilebilmesi, sürecin kontrol altına alınması zorunluluğu vardır.

Bu noktada yapılması gereken çatışmanın örgüt amaçları doğrultusunda yönetilerek, çatışmaya taraf olan birey ve grupları değişime, yaratıcılığa, etkili ve verimli çalışmaya yöneltmektir.

Kaynakça

- Altmaoe A., Türk, K., Roomet, O-S. (2013). Thomas-Kilmann's Conflict Management Modes and their relationship to Fiedler's Leadership Styles (basing on Estonian organizations). *Baltic Journal of Management*, 8(1):45-65.
- Baysal, A. C., Tekarslan, E. (1996). "İşletmeciler için Davranış Bilimleri", (2. Bası), Avcıol Yayınları, İstanbul.
- Bergiel, E.B., Gainey, T. W., Bergiel, B. J. (2015). Understanding the Relationship Between Mental Models, Conflict and Conflict Asymmetry, *Team Performance Management*, 21(7- 8):320 – 338.
- Chen, G., Liu C. ve Tjosvold, D. (2005). "Conflict Management for Effective Top Management Teams and Innovation in China", *Journal of Management Studies*, 42(2):277-300.
- Çağlayan, O. A. (2006). "Örgütsel Çatışma Yönetimi ve Bir Araştırma", (Yüksek Lisans Tezi), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Denizli.
- Eren, E. (2012). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Güney, S. (2011). "Örgütsel Davranış", Nobel Yayıncılık, 3. Basım, Ankara.
- Gürer, A., Öneren, M., & Bozacı, İ. (2014). "Çalışanların Bireysel Değerleri İle Örgütsel Çatışma Yönetimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Kamu Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma". *International Journal of Social Science*, (29): 439- 455.
- Hassan, B., Maqsood, A. & Naveed Riaz, M. (2011). "Relationship Between Organizational Communication Climate and Interpersonal Conflict anagement Styles", *Journal of Psychology*, 42(2): 23-41. Pakistan.
- İnandı, Y., Tunç, B., & Gündüz, B. (2013). "Okul Yöneticilerinin Özyeterlik Algıları ile Çatışmayı Çözme Stratejileri Arasındaki İlişki", *Educational Administration: Theory and Practice*, 19(2):275-294
- Karcıoğlu, F. & Alioğulları, ZD. (2012). "Çatışmanın Nedenleri ve Çatışma Yönetim Tarzları İlişkisi", *Ankara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3-4): 215-237.
- Karip, E. (2015). *Çatışma Yönetimi*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Koçak, S., & Başkan, G. A. (2013). "Okul Müdürleri Tarafından Kullanılan Çatışma Yönetim Yöntemlerinin Etkililik Düzeyleri", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 212-224.
- Koçel, T. (2005). *İşletme Yöneticiliği, Yönetim ve Organizasyon-Organizasyonlarda Davranış-Klasik-Modern-Çağdaş Yaklaşımlar*, Arıkan Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Koçel, T. (2007). *İşletme Yöneticiliği, Yönetim ve Organizasyon-Organizasyonlarda Davranış-Klasik-Modern-Çağdaş Yaklaşımlar*, Arıkan Yayınları, İstanbul.
- Koçel, T. (2014). *İşletme Yöneticiliği*. Beta Basım A.Ş., İstanbul.
- Kriesberg, L.& Dayton, B.M. (2012). *Constructive Conflicts from Escalation to Resolution Fourth Edition*. Rowman & Littlefield Publishers, Inc., United Kingdom.
- Mckenzie, C. (2002). "Developing A Cco: Conflict Competent Organisation" *New Zealand Management*, 49(2): 34-36.

McShane, S.L. & Von Glinov, M.A. (2016). Örgütsel Davranış (Çeviren Ayşe Günsel. Serdar Bozkurt), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Newstrom, J. W. & Davis K. (1993). Organizational Behaviour, Ninth ed., Mcgraw- Hill Inc., New York.

Özmen, F. (1997). Fırat Üniversitesinde Örgütsel Çatışmalar ve Çatışma Yönetimi Yaklaşımı, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Pathak, M. (2010). Managing Organizational Conflict. Of economics of Knowledge, 2(4).

Rahim, M. A. (2002). "Toward A Theory Of Managing Organizational Conflict", The International Journal Of Conflict Management, 13(3):206-235.

Rahim, A. ve Clement, P. (2002). "A Model Of Emotional Intelligence And Conflict Management Strategies: A Study In Seven Countries", The International Journal Of Organizational Analysis, 10(4): 302-326.

Robbins, P. S. (2001). "Organizational Behavior, New Jersey: Prentice Hall (Çeviren. Zeyyat Sabuncuoğlu ve Melek Tüz) (1998). Örgütsel Psikoloji. (3. baskı). Alfa Yayınevi, İstanbul.

Robbins, S. P. (1990). "Organization Theory", (3.Baskı), Prentice- Hall Int. Inc.

Samuel, O.S. (2010). "Conflict Resolution Strategies and Organizational Citizenship Behavior: The Moderating Role of Trait Emotional Intelligence", Social Behavior and Personality, 38(1):75-86.

Şimşek, M. Ş. (2002). Yönetim Ve Organizasyon, 6. Baskı, Günay Ofset, Konya.

Trippe, B. & Douglas, B. (2015). Beyond the Thomas–Kilmann Model: Into Extreme Conflict. Negotiation Journal, 89-103.

ESKİ HIRSLARIN GÖLGESİNDE BARIŞ UMUDU: YALTA KONFERANSI

*Mert Can ERDOĞAN**

1919 yılında Versay Antlaşması imzalandığında savaşın muzaffer ve mağrur kazananları Fransız ve Britanya İmparatorlukları nihayet en tehlikeli düşmanları Almanya'nın kalıcı olarak çöktüğüne emindiler.

Artık emperyalist emelleri için geride bir tehdit kalmadığına inanıyorlardı.

O günlerde kimse sadece yirmi bir yıl sonra Almanların Paris'i işgal ederek Londra'yı bombalayacağını düşünmüyordu.

Fakat Dünya'nın sadece 20 sene sonra ilkinden bile daha yıkıcı yeni bir dünya savaşına sürüklenmesi herkese sürdürülebilir bir barış sağlamanın en az savaş kazanmak kadar önemli olduğunu gösterdi.

Bu yüzden 1945 yılında İkinci Dünya Savaşı'nı kazanmak üzere olan üç büyük güç savaş sonrasında istikrarlı bir düzen ve kalıcı bir barış inşa etmenin gerekliliği konusunda hemfikirli.

Bu amaçla Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği ve Birleşik Krallık'ın liderleri 4 Şubat 1945'de Yalta'da buluştu.

Tüm taraflar savaş sonrasında kalıcı bir barışı temin etmeyi istese de bu hiç de kolay bir hedef değildi. Çünkü Yalta Konferansı farklı dünya değerlerinin ve çıkarlarının çatışmasıydı.

Üstelik bu çatışma sadece Sovyet Komünizmi ile Anglo-Amerikan Kapitalizmi arasında gerçekleşmiyordu, Yalta Konferansı'nda Amerikan ve Britanya emperyalizmleri arasında da ciddi bir çatışma mevcuttu.

Konferans boyunca bu yüzden tartışmalar geleneksel çıkar çatışmaları ile kalıcı bir barış sağlama umudu çerçevesinde cereyan etti.

Fakat nihayetinde üç büyük gücün lideri modern çağın en belirleyici barış konferansını yönetti.

** Araştırma Görevlisi, Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.
historianturk@gmail.com*

Liderler konferansta ulusların kaderini tayin etti ve hem barışı hem de kazananların çıkarlarını muhafaza edecek kurumlari bina ettiler.

Konferans boyunca taraflar sonu gelmez ahlaki ikilemlerle karşı karşıya kaldılar.

Bir tarafta, halkına tüm dünya için kalıcı barış ve ulusal egemenlik vaadinde bulunan Demokrat Partili Amerikan Başkanı Franklin Roosevelt, diğer taraftaysa Britanya İmparatorluğunu bir bütün olarak muhafaza etmeye kararlı İngiliz Başbakan Whiston Churchill bulunuyordu.

Masanın öteki tarafında ise Kapitalist dünya düzenini yok ederek, Komünizmi egemen kılmaya söz vermiş acımasız diktatör Joseph Stalin bulunuyordu.

Konferansa katılan tüm taraflar aslında kazanan konumunda olsa da hiçbiri sadece kendi güçlerine dayanarak yeni dünyayı şekillendirecek kuvvete sahip değildi.

Bu yüzden kendi hedeflerinden fedakarlıklarda bulunarak orta noktada buluşmak zorundaydılar.

Savaş sonrası dünyanın şekillenmesi noktasında Stalin devrimsel bir değişim planlamaktaydı. Stalin'e göre galip devletler savaş kazanmak ve barışı inşa etmek için devasa fedakarlıklarda bulunmuşlardı bu yüzden de savaş sonrası düzen üç büyük gücün hakimiyetine dayanmalıydı.

Stalin'in planına karşılık, geleneksel İngiliz dış politikası Avrupa devletleri arasındaki güç dengesine dayanmaktaydı.

Bu yüzden Churchill savaş öncesi güç dengesini geri kurmak için Fransa'nın büyük bir güç olarak ihya edilmesini planlamaktaydı.

Bu mücadelede Roosevelt itidalli bir görüşe sahipti. Çünkü Amerika savaş öncesi düzenin tamamen çökmesini istemese de İngiliz ve Fransız emperyalizmine dayanan eski dünya düzeninin son bulmasını istiyordu.

Tartışmalar kendisini ilk olarak Almanya'nın işgalini meselesinde gösterdi.

Fransa'nın küresel siyasette yeniden söz sahibi olmasını isteyen Churchill, Almanya'nın işgalinde Fransa'ya da pay verilmesini teklif etti.

Stalin söz konusu Fransız işgal sahasından İngiliz ve Amerikan payından oluşması durumunda teklifin kabul edilebileceğini ifade edince, mesele çözüme ulaşmış oldu.

Sovyet ordularının galibiyeti Stalin'e Çarlık dönemi Rusya'sının eski emellerine kavuşmak için önemli bir şans vermişti.

Bu noktada Almanya'nın kalıcı olarak tarih sahnesinden silinmesi geleneksel Rus dış politikası hedeflerinden biriydi.

Örneğin sn Rus Çarı İkinci Nikola 1914 yılında Fransız elçisi Maurice Paleologue'e 21 Kasım 1914 de şu sözleri söylemişti:

"Söylediğim üzere Rusya Polonya arazisini ve Doğu Prusya topraklarını ilhak ederken, Fransa Alsance Lorraine ve muhtemelen Rhine bölgesini geri alacaktır. Belçike Aix-la-Chapelle bölgesindeki toprakları almalı, kendileri kesinlikle bunu hakkettiler. Alman kolonilere gelince, Fransa ve İngiltere onları aralarında istedikleri gibi bölüşebilirler. Peki ya Hannover? Eski Hannover devletini hayata döndürmek akıllıca olmaz mıydı? Prusya ile Hollanda arasına küçük bağımsız bir devletçik yerleştirmek."

Doğu Avrupa'daki Almanya egemenliğini bitir ve Almanya tehdidini kesin olarak bitirmek sadece İkinci Nikolas'ın değil aynı zamanda Stalin'in de gündeminde bulunmaktaydı.

Fakat Almanya'nın parçalanmasına Churchill ve Roosevelt açıktan karşı çıkmasa da bu planı hayata geçirme konusunda isteksiz davranıyorlardı.

Çünkü Almanya'nın tarihten silinerek yerini küçük devletçiklere bırakması bu alanda Sovyet nüfuzunu daha da genişletebilirdi.

Bu bağlamda hem Almanya'nın zayıflatılması hem de Sovyet nüfuzunun dengelenmesini sağlamak amacıyla Almanya'nın ideolojik düzlemde ikiye ayrılması ve tarafların işgal bölgelerinde kendi ideolojilerini takip edecek devletler kurmalarına izin verildi.

Polonya'nın kaderi de konferansın en hararetli konularından birini oluşturuyordu.

Bu konu Churchill ve Roosevelt'in tamamen hemfikir oldukları nadir konulardan biriydi.

Meselenin özü, konferans sırasında iki farklı Polonya hükümetini olmasına dayanıyordu. Birincisi savaş öncesi Polonya hükümetiydi.

Bu hükümet Alman işgali sebebiyle yurtdışına çıkarak Londra'ya sığınmıştı.

Diğer hükümet ise komünist esaslara dayanarak Rusya'da teşkilatlandırılmıştı.

Sovyetler doğal olarak meşru Polonya hükümeti olarak kendi kurdurduğu bu komünist yapıyı tanıırken, İngiltere ve Amerika Londra'ya sığınan savaş öncesi hükümetini tanıyordu.

Durumu daha da çetrefilleştiren şey İngiltere'nin savaşa giriş sebebinin Polonya'nın bağımsızlığını müdafaası olmasıydı.

Eğer Churchill burada komünist yapıyı Polonya'nın meşru hükümeti olarak tanırsa bu durum eski müttefike yapılmış bir ihanet anlamına gelecekti.

Dahası Roosevelt de kendi kamuoyuna bu durumu kolaylıkla izah edemezdi.

Stalin'in istediği şey savaş öncesinde özgür ve demokratik bir idareye sahip olan Polonya'nın göz göre göre Sovyetlere bağlı bir kukla rejime dönüştürülmesiydi.

Bu yüzden tartışmalar uzadıkça uzadı, fakat Stalin'in bu konuda taviz vermeye niyeti yoktu.

Ona göre eğer Britanya'nın Avrupa'da bir Fransız müttefike ihtiyacı varsa, Sovyetlerin de kendi sınırlarında Polonyalı bir müttefike ihtiyaçları vardı.

Stalin'in katı tutumu, Roosevelt ve Churchill'i konferanstaki en acı fedakarlıklarını yapmak mecburiyetinde bıraktı ve tüm taraflar komünist teşkilatı Polonya'nın meşru hükümeti olarak tanıdı.

Buna karşılık Stalin'in verdiği tek taviz kurulacak Polonya devletinin daha geniş bir demokratik zemine oturacağı taaddüdü oldu.

Balkanların kaderine gelince bu konu büyük ölçüde Churchill ve Stalin arasında gerçekleşen ikili görüşmelerle belirlenmişti.

Zira Dünyanın nüfuz sahalarına ayrılması fikri Amerikan dış politikasına uymuyordu.

Fakat Churchill Kızıl Ordu'nun Balkanlara ilerlemesi durumunda Sovyet egemenliğini dizginlemek için fazla şansı olmadığını biliyordu.

Bu yüzden 1944 Ekim'inde Moskova'yı ziyaret ederek Stalin'le Balkanların geleceğini görüştü.

Churchill stratejik konumu sebebiyle özellikle Yunanistan'ı Sovyet yayılmasına karşı korumak istiyordu.

Buna karşılık Stalin'in tepkisi Churchill için oldukça rahatlatıcı oldu.

Stalin Britanya'nın Akdeniz'deki menfaatlerini koruma isteğini haklı bularak, Yunanistan'ın geleceği noktasında Britanya'nın söz sahibi olabileceğini ifade etti.

Buna karşılık Churchill Britanya'nın Balkanların kalanında Sovyet egemenliğine karşı çıkmayacağı taahhüdünde bulundu.

Böylelikle henüz Yalta Konferansı başlamadan, Balkanların kaderi tayin edilmiş oldu.

Konferans'ın önemli bir meselesi de savaş sonrasında kurulacak bir güvenlik konseyi idi. Üç büyük devlet de böyle bir konseyin kurulmasını istiyordu.

Fakat konseyin yapısı görüşmelerde önemli bir tartışma konusuna dönüştü.

Savaşın getirdiği yıkımlar sebebiyle tüm taraflar en azından yüzyılın kalanında yeni bir dünya savaşı istemiyordu.

Bunu sağlamak içinse Roosevelt savaş sonrası dünyasında tüm uluslara söz hakkı vermek gerektiğini söylüyordu.

Churchill ise Britanya'nın küresel çıkarlarını tehlikeye atacak bir güvenlik konseyi yapılanmasından çekiniyordu.

Tüm uluslara söz hakkı verilmesi durumunda, emperyalist egemenlik eskisi gibi süremezdi.

Bu konuda Stalin'in de önemli endişeleri vardı. Tüm ulusların güvenlik konseyinde söz sahibi olması durumunda Sovyetler Birliği'nin burada kapitalist devletler tarafından kuşatılmasından çekiniyordu. Roosevelt özellikle Stalin'in onaylamadığı bir düzenin kalıcı barış getirmeyeceğinin farkındaydı.

Bu yüzden tüm ulusların itirazlarını ifade edebilecekleri fakat karşılığında büyük güçlerin istedikleri an her türlü öneriyi veto edebilecekleri bir yapıyı önerdi. Bu yapı Churchill ve Stalin'in endişelerini yatıştırdı. Roosevelt ayrıca 1945 Şubat'ına kadar, savaşa katılan tüm tarafsız devletlerin yeni kurulacak Birleşmiş Milletlere katılabilesini önerdi.

Bu sayede, Türkiye gibi çeşitli tarafsız devletlerin Sovyet saldırganlığından korunması da mümkün olacaktı.

Konferans'ta, üç farklı dünya görüşünden gelen liderler uzlaşa sağlamak ve orta noktada buluşmak adına dikkate değer bir çaba sarf etmişlerdi. Fakat hiç biri için tam bir mutabakata ulaşmak kolay olmadı.

Konferansta çözüme ulaşmayan konular ve tarafları tatmin etmeyen kararlar soğuk savaşın gerilim hatlarını oluşturdu. Böylece Yalta Konferansı ile başlayan Dünya düzeni Berlin duvarının yıkılmasına değin sürerek Soğuk Savaş dönemini oluşturdu.

Fakat yine de Yalta Konferansını dünya barışı adına kesin bir başarısızlık olarak göremeyiz.

Zira Yalta Konferansından önceki otuz yılda on milyonlarca insanın hayatına mal olan iki yıkıcı dünya savaşı vardı.

Yalta Konferansı'ndan önce savaş sonrası dönem belirsizliklerle dolu gözüküyordu. Fakat Yalta Konferansı'nda ortaya çıkan güç dengesi Dünya'yı yeni bir topyekun savaştan korudu.

BÖLGESEL KALKINMADA BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ ROLÜ VE AZERBAYCAN'DA UYGULANABİLİRLİĞİ

*Doç.Dr. Murteza HASANOĞLU**

*Dr. Elnur ALİYEV***

Özet:

Bölgesel Kalkınmaya yönelik kalkınma plan ve programları belirli bir kurumsal alt yapı gerektirmektedir.

Yerelleşme tam olarak uygulanmadığı ülkelerde bölgesel kalkınma politikaları merkezi hükümetler tarafından uygulanır.

Ancak çeşitli ülkelerde, bölgesel kalkınma ajansları bu amaçla hizmetlerin yenilenmesinde kamu ile özel sektör arasındaki işbirliğinin sağlamak üzere düşünülmektedir.

Zengin doğal kaynaklara sahip ve ekonomisi gittikçe gelişen Azerbaycan'da bölgesel kalkınma hükümetin ekonomi politikalarının en önemli önceliklerinden biri olmuştur.

Bu çalışmanın amacı Azerbaycan'da bölgesel kalkınmada bölgesel kalkınma ajanslarının öneminin tespit edilmesi ve Azerbaycan'da Bölgesel Kalkınma politikalarının sonuçlarının araştırılması, bölgesel kalkınma ajanslarının kuruluş ve geliştirilmesi yolu ile Azerbaycan'da bölgesel kalkınma politikalarının daha etkin yapılabileceğini araştırılmasıdır.

Anahtar kavramlar: Bölgesel kalkınma, Bölgesel Kalkınma Politikaları, Yerelleşme, Kurumsal Yapılanma, Kalkınma Ajansları,

Abstract

Local development plans and programs for development need to have well conducted with plans and infrastructures in sub national level.

Those countries which have not been yet conducted with local management system and regional development plans,, they need to be politically directed and managed by state administrations.

**Azerbaycan Cumhuriyeti, Devlet Başkanlığı'na Bağlı Devlet İdarecilik Akademisi Öğretim Üyesi*

***Azerbaycan Cumhuriyeti, Devlet Başkanlığı'na Bağlı Devlet İdarecilik Akademisi Öğretim Üyesi*

But in many countries, regional sustainability agencies think to make cooperation between government agencies and private sector for this purpose.

In republic, like Azerbaijan, which has all types of natural resources, the government politically planned to develop local and regional development plans and programs on state administration level.

The purpose of this work, is to find out, analyze and confirm importance of local development agencies on way of development of local and organizing of institutional development strategies, and to find out perfect state policy ways, methods on development at local and institutional development in Azerbaijan, and alongside with it, to analyze and find out more effective ways of state policy on local development structure in Azerbaijan.

Key words: Local development, Local development policy, localization, organizing of institutional development, development agencies

Giriş

Azerbaycan Bağımsızlığını kazandıktan hemen sonra genel ekonomik sıkıntıları alt yapı yetersizliği ve savaş sorunu sebebinden tüm ülke genelinde yoksulluk işsizlik ve azgelişmişlik sorunu yaygınlaştı.

Zamanla bu sorun istihdam ve sermaye olanaklarının daha sınırlı olduğu bölgelerde (**Başkent Bakü dışındaki bölgeler**) daha keskin yaşandı.

2000 li yılların başında ülkeye petrol gelirleri akının artması ile Bölgesel Kalkınma için yeni sermaye olanakları yarandı.

Ancak uygulanan tüm politika, plan, proje ve programlar Bakü ile bölgeler arasındaki sosyal ekonomik kalkınma düzeyindeki farkları ortadan kaldırımağa yve açılan bu makas bir türlü kapatılmadı.

Bunun nedenleri üzerine yapılan araştırmalarda sorunun kurumsal alt yapı boyutu hep gözardı edildi. Uygulanan Bölgesel Kalkınma politikalarında Bölgesel Kalkınma Ajanslarının rolü ise hemen hemen hiç araştırılmadı.

Belli bir zaman içerisinde tükeneceğinin ispata ihtiyacı bulunmayan petrol gelirlerinin gücü ile uygulanan Bölgesel Kalkınma politikalarının etkinliğinin bir an önce artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Tüm bu faktörler bu makalenin Azerbaycan ve petrol ve doğal kaz ile zengin olan diğer post-sovyet ülkeleri için teorik ve pratik önemini artırmaktadır.

Bölge Kavramı

Bölgenin başlıca özellikleri, bir coğrafi alanı kapsaması, benzer ekonomik ve sosyal yapıya sahip olması, ortak tarihi geçmiş çerçevesinde ortak etnik, kültürel ve dini özelliklere sahip, aynı dili konuşan halklardan oluşmasıdır.

Bölge tanımı yapabilmek için ise, coğrafi etnik, kültürel, endüstriyel, kentsel ya da yönetsel ölçütler kullanılmaktadır (**Apan, 2004: 39**)

Örneğin coğrafi ölçütler kullanılarak ve bulunulan yer göz önünde bulundurarak bölgeler dağ bölgeleri, sınır bölgeleri, kıyı bölgeleri ya da merkez bölgeler olarak kümelendirilebilir.

Yönetsel açıdan, aktarılan yetkiler bakımından coğrafi bölgeler, planlama bölgeleri, ekonomik

bölgeler ve kültür bölgeleri olabilir.

Bu bağlamda, bölge; kentten daha geniş, ülkeden daha küçük, yönetsel sınırları ulus yönetsel birim sınırları ile çakışan, ama etkileşim açısından o sınırları aşabilen, yerinden yönetilen, demokratik katılımcı bir yönetime ve bütçeye sahip bir planlama ve yönetim birimi olarak tanımlanmaktadır (*Parlak ve Özgür, 2002: 255*).

Bölgesel Kalkınma

Bölgesel kalkınma anlayışı, bölgede mevcut olan doğal, ekonomik, kültürel ve teknolojik kaynakların kullanılması yoluyla, yerel fırsatlardan en üst düzeyde yarar sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu amaçla, yerel yönetimler, işletmeler, sivil toplum kuruluşları (**STK**), yerel istihdam büroları, sosyal taraflar, eğitim ve öğretim kurumları, yerel politikacılar ve finans çevreleri gibi aktörler bir arada çalışmaktadır.

Bu yaklaşım, yerel ve bölgesel gelişme stratejilerinin önemli bir aracı olan “küme” oluşumunun da çekirdeğini oluşturmaktadır (*DPT, 2004: 20*).

Bölgesel kalkınma politikalarıyla ekonomik birliğin güçlendirilmesi, dengeli bir kalkınma için farklılıkların azaltılması ve daha az gözetilen geri kalmış bölgelerin kalkındırılması amaçlanmıştır (*Pinar ve Arıkan, 2003: 93*).

Bölgesel

Kalkınma Ajansları

Kalkınma ajansları; “merkezi hükümetlerden bağımsız bir idari yapıda, sınırları çizilmiş bir bölgenin sosyo-ekonomik koşullarını geliştirip canlandırmak amacıyla kurulmuş ve faaliyetlerini tamamen veya kısmen kamunun finansa ettiği kurumlar” olarak tanımlanmaktadır (*Kumral, 1993: 62*).

Kuruluş gerekçeleri ve yerine getirdiği hizmetler paralelinde **BKA**’larla ilgili birçok tanımlama söz konusudur.

Bir yaklaşıma göre, **BKA**’lar merkezi hükümetten bağımsız bir idari yapıda, sınırları çizilmiş bir bölgenin sosyoekonomik koşullarını geliştirme amacıyla kurulmuş ajanslardır (*Berber ve Çelepçi, 2005: 146*).

Bu kurumlar tanımından da anlaşıldığı gibi, üst kurul olarak bilinen düzenleme ve denetleme kurumları benzeri kamu karar gücünü kamu organlarından alıp özel sektör ve **STK**’lardan oluşan tüzelkişilere paylaştıran yönetişimci kuruluşlardır.

BKA’ların hedefleri, rekabete dayanan bir iş çevresinin oluşması, dünya kalitesinde bir işgücünün yetiştirilmesi, devlet desteğinin sağlanması, çevrenin ve sağlığın iyileştirilmesi, etkili kurumların oluşturulması, vb.

Bu hedefleri gerçekleştirmek için faaliyetleri şunlardır: İçsel kalkınmayı, yabancı yatırım çekmeyi, girişimlere hizmet vermeyi, eğitim hizmetlerini, uluslar arası faaliyetleri ve yerel ve bölgesel yetkililere ihtiyaç duydukları hizmetleri gerçekleştirmek.

BKA’lar gösterdikleri faaliyetlere göre stratejik, genel operasyonel, sektörel ve dış yatırım için olanlar şeklinde çeşitlenmektedir.

Büyük ölçekte olan **BKA**’lar hemen hemen bu dört faaliyeti birlikte gerçekleştirir (*Çalt 2005: 9*).

Azerbaycanın

Bölgesel Kalkınma Politikaları

1996 yılından Azerbaycan'da uygulanan ekonomik reformlar sonucunda ülkenin sosyal ekonomik yükseliş dönemi dönemi başlamıştır.

Bölgelerin Sosyal-Ekonomik Kalkınma Devlet Programları (2004-2008)

"Asrın Anlaması" onaylandıktan sonra Bağımsız Azerbaycan ekonomisi kalkınma süreci başlanmıştır. Bölgelerde kaynaklardan etkin kullanılması, tarım ürünlerinin üretiminin artırılması, petrol dışı sektörlerin, imalat sanayisinin, hizmet ve diğer alt yapı, istihdam ve vatandaşların refahının yükseltilmesi amacı ile Bölgelerin Kalkınması üzerine devlet programları hazırlanmış ve uygulanmağa başlanılmıştır.

Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Kalkınması Hakkında Devlet Programı olmuştur.

Bölgesel yapılanma çerçevesinde 11 şubat 2004'imzalanmış program 2004-2008 yıllarını kapsamaktadır. Söz konusu Devlet Programı Bölgesel sosyo-ekonomik kalkınmaya yönelik hazırlanmıştır.

Programın amacı mevcut potansiyeli verimli şekilde kullanarak bölge ekonomisinin farklı alanlarının kalkınması, üretime yönelik işlemlerin faaliyetinin yeniden başlanması ve daha da genişletilmesi, ihraç eğilimli üretim kesimlerinin teşvik edilmesi, yerel teşebbüsün gelişmesi ile halkın gelir düzeyinin artırılması, istihdam seviyesinin artırılması, özellikle de gençlerin verimli alanlarda istihdamının ve ülke ekonomisinin dinamik kalkınmasını sağlamak olarak belirlenmiştir. (Zengin,2010, 210).

Bölgelerin Sosyal-Ekonomik Kalkınma Devlet Programları (2009-2013)

Azerbaycanda bölgelerin kalkınmasında yeni aşamaya yükselmesinde son on yılda onaylanmış Bölgelerin Sosyal ekonomik Kalkınması Devlet Programları önem arz etmektedir.

Bununla beraber Bölgesel Kalkınmaya yönelik kalkınma plan ve programları belirli bir kurumsal alt yapı gerektirmektedir. Yerelleşme tam olarak uygulanmadığı ülkelerde bölgesel kalkınma politikaları merkezi hükümetler tarafından uygulanır.

Ancak çeşitli ülkelerde, bölgesel kalkınma ajansları bu amaçla hizmetlerin yenilenmesinde kamu ile özel sektör arasındaki işbirliğinin sağlamak üzere düşünülmektedir.

Zengin doğal kaynaklara sahip ve ekonomisi gittikçe gelişen Azerbaycan'da bölgesel kalkınma hükümetin ekonomi politikalarının en önemli önceliklerinden biri olmuştur.Bu amaçla 2004-2008 Bölgelerin Sosyal-Ekonomik Kalkınması Devlet Programı (2004-2008 Regionların Sosyal-İktisadi İnkişafı Devlet Programı) ve bunun hemen akabinden 2009-2013 yıllarından Bölgelerin Sosyal-Ekonomik Kalkınma Devlet Programları (2009-2013 Regionların Sosyal-İktisadi İnkişafı Devlet Programı) uygulanmıştır. Bölgelerin Sosyal-Ekonomik Kalkınma Devlet Programları (2014-2018)

Bölgesel kalkınma programlarının uygulanmasında yerel kurumsal alt yapının getirebileceği sürekliliğin önemini ortaya çıkarmaktadır.

Bölgesel Kalkınma Ajanslarının önemli hedeflerinden bitanesi de bölgesel gelişmeyi sağlamak

suretiyle hem bölgeler arasındaki, hem de bölgelerden Bakıya ve ülke dışına göçleri de azaltmaktır. Merkezi hükümetin kalkınma konularında uzmanlaşan ve yerli ihtiyaçları değerlendire bilen bölgesel kalkınma ajansları kurmasını şimdi bir ihtiyaç olduğu varsayılmaktadır.

Bunu gerçekleştirmek amacıyla merkezi hükümetin Bölgesel Kalkınma Ajanslarının kurulması bir varsayım olarak düşünülmektedir

Sonuç ve öneriler

Kalkınma Ajansları ile ilgili olarak yukarıda belirtilen hususlar doğrultusunda aşağıdaki sonuç ve önerileri söyleyebiliriz.

1. Bölgesel Kalkınma amacıyla uygulanan kamu politikalarının ve programların etkinlik düzeyinin yükseltilmesi;

2. Bölgesel Ekonomik Kalkınma politikalarının yerel düzeyde destekleyen devamlı kurumsal alt yapının oluşturulması;

3. Tüm ilgili bölgesel kurum ve kuruluşların Bölgesel Kalkınma politikalarının hazırlanması sürecine dahil edilmesi; (inclusive approaches).

Bölgesel Kalkınma politikaların merkezi yönetimde kararlaştırılması esas olmak üzere Bölgesel Kalkınma Ajansları aracılığıyla tüm yerel aktörleri bu sürece katmak vasıtasıyla hem bölgenin kendine aid önceliklerinin tespit edilmesi, projenin fiyatlandırılması ve bazı kararların yerel düzeyde verilmesi gerçekleşecektir. Bölgesel Kalkınma Ajansı kurulduktan sonra hangi yerel birim ve ilişki çevreleri ile çalışacağını ortaya çıkarmak.

4. Bölgesel Kalkınma politikalarını uygulayan Kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması. (Mesela Ekonomi Bakanlığı ve yerel Valilik arasında koordinasyonu sağlamak). Bölgesel Kalkınma Ajansının fonksiyonlarından biri ola bilir;

5. Bölgesel Kalkınma politikalarının proje düzeyinde uygulanması Önerilen bu Bölgesel Kalkınma Ajansı modelinde performansa dayalı bütçe ve performansın ölçülmesi sisteminin geliştirilmesi);

6. Bölgesel Kalkınma Ajansları etkin çalıştıkları takdirde Azerbaycan'da yerel vergilerle ve yerel giderlerin karşılanması yoluyla devlet bütçesindeki finansal yükün azalması sağlanacaktır.

Kaynakça

KUMRAL, Neşe (1993), Bölgesel Gelişme Politikası Aracı Olarak Ekonomik Kalkınma Ajansları ve Girişimciliğin Teşviki, DEÜ.SBE., İktisat Anabilim Dalı, yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Berber Metin, Ebru Çelepçi (2005), "Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", <http://www.metinberber.ktu.edu.tr/linkler/kajans.pdf>:

DPT, Devlet Planlama Teşkilatı, (2004), "Bölgesel Kalkınma Ajansları Yasa Tasarısı", Ankara. s:20.

Pınar, A., Arıkan, İ. (2003), "Avrupa Birliği Ve Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Bağlamında Devlet Yardımları", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi Cilt:3, No:1 (Güz: 2003), s. 93-111.

ÇAĞDAŞ İRAN ŞAIRİ MAHMUT MÜŞERREF ÂZÂD

Gökhan GÖKMEN*

Şairin üzerindeki Ahmed-i Şâmlû etkisi ve Hafızla olan ilişkisi yönüyle incelemeye değer kılınan, son dönem İran edebiyatının önemli ve ünlü şairleri arasına girmeyi başaran ve biçimcilik (*formalizm*) eğilimli yeni şiir akımıyla kendini gösteren; Ahmed-i Şamlû'dan çok etkilenen ve şiir yazmadaki etkilerini Ahmed-i Şâmlû'dan alan Mahmut Müşerref Âzâd, Beyaz Şiir akımının son temsilcilerinden sayılmaktadır.

İran çağdaş şairlerinden onu ayıran en belirgin özelliği, geleneğe dönüşü hissettirmeden şiir yazmış olmasıdır.

Bu özelliği onu başarılı kılmış ve Beyaz Şiirin en olgun örneklerini vermesini sağlamıştır.

Bu çalışmada M. Âzâd'ın hayatı, eserleri, Beyaz Şiir akımının temsilcisi olarak şiirlerinin özellikleri, Hâfız'la ilişkisi kısaca ele alınmıştır.

Giriş

Son dönem İran edebiyatının önemli şairlerinden sayılan ve asıl adı Mahmut Müşerref Âzâd-i Tehrânî ¹ olan ve daha çok M. Âzâd olarak bilinen şair, 9 Aralık 1933'te Tahran'da dünyaya gelmiş, ilk ve orta öğrenimini de bu şehirde sürdürmüştür.²

Üniversite tahsilini 24 yaşında Tahran'da, ³ Tahran Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olarak tamamlamıştır.

* **Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kırıkkale, gkhgkm@gmail.com**

1) Şems Lengerûdî (Muhammed Takî Cevâhiri-i Geylânî), *Târîh-i Tahlîli-i Şi'r-i Nov, Neşr-i Merkez, Cild-i Devvum, Tahran, 1377/1998, s. 245; Muhammed Rızâ Rûzbih, Edebiyyât-i Muâ'sır-i Îrân, Neşr-i Rûzgâr, 3. bsk., 1386/2007, s. 242.*

2) Muhammed Rızâ Rûzbih, *Edebiyyât-i Muâ'sır-i Îrân, s. 242.*

3) Muhammed Rızâ Rûzbih, *Edebiyyât-i Muâ'sır-i Îrân, s. 242.*

Matematik alanında olduğu gibi ⁴ diğer farklı alanlarda birçok okulda öğretmenlik yapmıştır. ⁵

İyi derecede İngilizce bilen M. Âzâd, 19 Ocak 2005 yılında da Tahran'da vefat etmiştir.

M. Âzâd 1940'lı, 1950'li ve 1960'lı yılların biçimcilik (*formalizm*) eğilimli yeni şiir akımı şairlerindedir. Âzâd, formalizm ve avangart (öncü) şiire olan fikrî yönelimlerine rağmen uzun yıllar toplumsal eleştirmenlerden sayılmıştır. ⁶

Ona göre ikilem barındıran eğilim, çelişkiler sırasında yaşayan neslin zihnine ve düşüncesine yerleşmiş, aynı tarihî dönemlerdeki fikrî akımın sonucu olmuştur. ⁷

Özellikle 1960'ların ünlü ve etkili şairlerinden olan Âzâd, şiirde biçim konusunda kafa yoran şairlerden olup şiirleri bu çabanın yansımalarını göstermektedir.

Şiirinde bireyselliği aşan bir lirizm hâkimdir. ⁸

M. Âzâd Ahmed-i Şamlû, Sohrâb Sepehrî ve Furûg Ferruhzâd'tan sonra Nîmâ tarzında değişim ve tasarruf sürecindeki en etkili şairlerdendir.

M. Âzâd'ın şiirlerine bakıldığında görünüşte bir ahengin olmadığı ama okunduğunda bir ahengin söz konusu olduğu ⁹ anlaşılmakta ve şiirin muhtevasında içli bir mana bütünlüğü hissedilmektedir.

İsmail Nûrî Alâî, *Suver u esbâb der şi'r-i imrûz-i İrân* adlı eserinde Âzâd hakkında: **“Âzâd romantik bir şairdir, içinde bulunduğu “an”ı düşünür ve şiirinin ahengi, zevki vardır”** ¹⁰ ifadelerine yer vermiştir.

M. Âzâd edebî eleştiri ve biyografi alanında da çalışmalar yapmıştır ve onun İran'da daha çok, gençler için yazdığı öğretici kitaplarla tanındığı bilinmektedir. ¹¹

Çocuk edebiyatıyla da ilgilenen Âzâd, çocuklar ve gençler için bu alanda hem manzum hem de mensur birçok kısa hikâye yayımlamıştır. ¹²

Mahmut Müşerref Âzâd'ın ilk şiir kitabı, Ahmed-i Şamlû'nun Âzâd'ın **“diyâr-şeb”** adındaki şiir kitabına yazdığı sunuşla yayımlanmıştır.

Âzâd, Ahmed-i Şamlû'dan çok etkilenmiş ve şiir yazmadaki etkilerini Şamlû'dan almıştır. ¹³

Ahmed-i Şamlû, Âzâd'ın ilk şiir kitabının mukaddimesinde: **“Bu şiirlerde heyecan vardır ama muhababın karşısındaki sorumluluk unutulmuştur”** ¹⁴ ifadesiyle Âzâd'ın üslubunu hem övecek hem de yerecek şekilde görüşünü beyan etmiştir.

4) Muhammed Rızâ Rûzbih, *Edebiyyât-i Muâ'sır-i İrân*, s. 242.

5) Husrev Şâfiî, *Zindegî ve Şi'r-i Sed Şâir, Ketâb-i Hurşîd*, 2. bs., Tahran, 1378/1999, s. 511.

6) Muhammed Rızâ Rûzbih, *Edebiyyât-i Muâ'sır-i İrân*, s. 242.

7) Muhammed Rızâ Rûzbih, *Edebiyyât-i Muâ'sır-i İrân*, s. 242.

8) Hicabi Kırlangıç, *Meşrutiyetten Cumhuriyete İran Şiiri*, Hece Yayınları, Ankara, 2014, s. 333.

9) Muhammed Rızâ Rûzbih, *Edebiyyât-i Muâ'sır-i İrân*, s. 242.

10) İsmail Nûrî Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân, İntişârât-i Bâmdâd*, Tahran, 1347/1968, s. 254.

11) M. Azad, *Seçme Şiirler, çeviren Efe Murad*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 5.

12) Lengerûdî, *Târîh-i Tahlîli-i Şi'r-i Nov*, s. 246; Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân*, s. 252.

13) Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân*, s. 254.

14) Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân*, s. 256.

Menûçehr-i Âteşî de Âzâd hakkındaki görüşlerini “**Âzâd çok istekli ve çok ilgili bir kişidir, aynı zamanda iyi bir araştırmacıdır da. Kendi işinden hiç tatmin olmamıştır; çünkü sürekli farklı bir tarz, farklı bir yol bulma çabasıdadır. Bilgili bir şairdir, gerçekten kalemine hâkimdir ve ne yapacağını bilir**”¹⁵ şeklinde açıklamıştır.

M. Âzâd'ın kendisi de “**Ben itibarsızlığa âşığım, Doğu kültürüne doğru bir yol açıyorum ve şiirimin sosyal sembolizmden farklı olmasını, bir mazmun silsilesini içermesini istiyorum**”¹⁶ demiştir.

Âzâd, çağdaş İran edebiyatındaki dilbilgisi kurallarının, söz sanatlarının ve veznin hiçe sayılarak şiirin serbestçe kâğıda geçmesi, şairin içinden geldiği gibi aklındakileri kâğıda aktarması demek olan¹⁷ “**Beyaz Şiir**” akımının son temsilcilerinden sayılmaktadır.

Şiiri, hayattan soyutlanmıştır.¹⁸

Âzâd'ın şiirlerinin en belirgin özelliklerinden biri, dilinin akıcı ve üslubunun benzersiz oluşudur.¹⁹

Kelimelerin dokusu ve lefati yerindedir fakat şiirde kullandığı tahayyül ürünleri özellikle de “**şekil**”, bu güzelliğe ve olgunluğa gölge düşürmektedir.²⁰

Hayatı boyunca Diyâr-i Şeb (*Gece Diyarı*-1955), Kasîde-i Bulend Bâd (Uzun Rûzgâr Kasidesi-1966), Âyinehâ Tohî Est (Aynalar Bomboş-1967), Bahâr Zâyî-i Âhû (Baharda Doğuran Ceylan-1970), Bâ Men Tulû' Kon (Benimle Doğ-1973), Guzîne-i Eş'âr (Seçme Şiirler-1995) olmak üzere dokuz şiir kitabı yayımlanmış olan M. Âzâd'ın bütün şiirleri 2000 yılında “**Tanışma Bahçesi Çiçeği**” adıyla kitaplaştırılmıştır. Bu kitap, aynı zamanda onun en meşhur şiirinin adıdır.

Şiirinin Özellikleri ve Beyaz Şiirin Temsilcisi

Âzâd'ın üslubu sade ve anlaşılırdır; yaşadığı dönemin özellikleri üslubunda açıkça görülen M. Âzâd'ın şiirlerinde yer yer çok keskin geçişler mevcuttur.

Bütün şiirlerinde hemen hemen tekrara düştüğü görülen M. Âzâd'ın, aynı dizeleri birkaç yerde sıklıkla tekrar ederek kullandığı görülmektedir.

Bu da onun şairlik ve üslup özelliklerinden sayılmaktadır.

Birkaç defa kullanıp da çok beğendiği dizeleri sonra bir araya getirip ayrı şiirler halinde daha sonra yayımlamıştır.

Bu husus da bunlara delil mahiyetindedir.

Ayrıca şairin şiirlerinde, hayattan ve beklentilerinden bir “**yılgınlık**” hissedilmektedir.

Bazı şiirlerinde ruh karmaşasından, umutsuzluktan ilginç bir şekilde umuda, beklentiye ve güzel hayallere ani bir geçiş görülmektedir.

15) Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân*, s. 256.

16) Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân*, s. 253.

17) Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân*, s. 5.

18) Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân*, s. 254.

19) Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân*, s. 253.

20) Alâî, *Suver u Esbâb der Şi'r-i İmrûz-i İrân*, s. 253.

Kimi şiiirlerinde de ümit ve ümitsizlik temaları iç içedir.

Bütün bunlarla birlikte yaşadığı dönemin şiir akımını başarıyla temsil ettiği söylenebilir.

Nîmâî şiirden ve Nîmâî şiirin en önde gelen temsilcilerinden sonra İran şiirindeki Ahmed-i Şamlû'nun öncülüğündeki büyük serbestleşmenin içinde M. Âzâd da devam ettirdiği Şi'r-i Sepîd (*Beyaz Şiir*) akımıyla yer almaktadır.

Böylece M. Âzâd, İran Beyaz Şiir'inin en olgun ve özgün şairlerinden biri olarak görülmektedir.

Şiiri, hem yeni şiirin getirdiği özellikleri taşımakta hem de klasik Fars şiirinin geleneğini dışlamamaktadır.

Nîmâ şiirinin ve Beyaz şiirin İran edebiyatına getirdiği yenilikler malumdur ve Âzâd da hem biçim hem de konu bakımından bu serbestleşme dönemi içerisinde.

M. Âzâd'ın Beyaz şiirdeki yeri, önemi ve gelenekle olan ilişkisini hissettirmemesi aslında onun şairliğinin en dikkat çekici özelliğidir.

Klasik edebiyatın söz sanatlarının bir kenara bırakılıp insanın içinden geldiği gibi, şiirsellik edasıyla yazmanın bir nevi ispatlandığı bir dönemde yaşayan M. Âzâd, bu dönemin etkili şairlerindedir ve geleneğe bağlı kalmadan tam bir serbestleşme içerisinde Beyaz Şiir akımını başarıyla devam ettirmiştir.

M. Âzâd ve Hâfız İlişkisi

Nîmâ şiiri ya da Beyaz Şiir gibi yenilikçi anlayışlar eski şiiri değiştirmek düşüncesinde olsalar dahi bu yenilikçi akımlar tam bir kopuşun değil, bir kırılma sürecinin parçalarıdır. Nîmâ'nın klasik formda yazılmış birçok şiirinin olduğu bilinmektedir.

Aynı şekilde Beyaz Şiir'in kurucusu Ahmed-i Şamlû da İran edebiyatının önemli Mevlânâ uzmanlarından.

Bu bağlamda M. Âzâd da Hâfız'dan çok etkilenmiştir. Hâfız'ın şiirde çokça kullandığı mazmunlar, özellikle de **"bahçe"** mazmunu M. Âzâd'ın şiirlerinde sıklıkla görülmektedir.

Bu husus detaylı ve müstakil bir çalışma konusudur.

Ancak burada bu ilişkinin varlığından mevzubahisle bu konuya kısaca temas edilmektedir.

Onu Nîmâ ve Hâfız'dan ayıran en önemli ve belirgin özelliği, geleneği farklı yorumlayarak ve bağımsız işleyerek müstakil bir serbestleşme üslubu oluşturmasıdır.

Hâfız'ın klasik mazmunlarına göndermede bulunan M. Âzâd, İran şairlerinin çoğundan farklı olarak Hâfızla olan ilişkisine bu anlamda yön vermektedir.

Çünkü Beyaz Şiire kadar bütün şairler bahçeye, Hâfız'ın gazellerindeki aynı bahçe gibi bakmışlardır.

Ama Âzâd'ın vurguladığı bahçe, Hâfız'ın aynı bakış açısındaki bahçe değildir elbette.

Aynı zamanda o geleneğin getirdiği bahçenin içinden çıkmış tanışık bir bahçedir de.

Tabiki Hâfız'ın anlattığı ve sembolize ettiği bahçeyle Âzâd'ın bahçesi bu manada bir değildir.

Ama benzer özellikler ve anlatılmak istenen benzer bahçe muhümü ortak özellikleri ve ifadeleri yansıtmaktadır.

İşte tam da burada M. Âzâd'ın Beyaz Şiirin en olgun şiirlerini vermesindeki başarısını bu “*geleneğe dönüş*”ü hissettirmeden şiir yazmış olmasıyla sağladığını görmekteyiz.²¹

Sonuç

Söylediklerimiz doğrultusunda M. Âzâd'ın geleneği hissettirmeden şiir anlayışını derinleştirmesi, kendisinin diğer çağdaş İran şairlerinden daha çok, klasik şiire farklı bir gözle bakmasına neden olmuş ve klasik kalıpların dışında kalan zenginliği aramaya çalışmıştır.

Bağlı ve temsilcisi olduğu Beyaz Şiir akımının ve en olgun örneklerini gördüğümüz Mahmut Müşerref Âzâd'ın İran çağdaş şiirine getirdiği yenilikler, İran şiirinin söyleyişini derinleştirdiği ve zenginleştirdiği aşikârdır.

Kaynakça

Alâî, İsmail Nûrî, Suver u Esbâb Der Şi'r-i İmrûz-i Îrân, İntişârât-i Bâmdâd, Tahran, 1347/1968.

Âzâd, M., Gozîne-i Eş'âr, İntişârât-i Morvârîd, Tahran, 1374/1995.

Azad, M., Seçme Şiirler, çeviren: Efe Murad, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Kırlangıç, Hicabi, Meşrutiyetten Cumhuriyete İran Şiiri, Hece Yayınları, Ankara, 2014.

Lengerûdî, Şems (Muhammed Takî Cevâhirî-i Geylânî), Târîh-i Tahlîli-i Şi'r-i Nov, Neşr-i Merkez, 4 c., Tahran, 1377/1998.

Rûzbih, Muhammed Rızâ, Edebiyyât-i Muâ'sır-i Îrân (şiir), Neşr-i Rûzgâr, Çâp-i Sevvum, 1386/2007.

Şâfiî, Husrev, Zindegî ve Şi'r-i Sed Şâir, Ketâb-i Hurşîd, 2. bs. Tahran, 1378/1999.

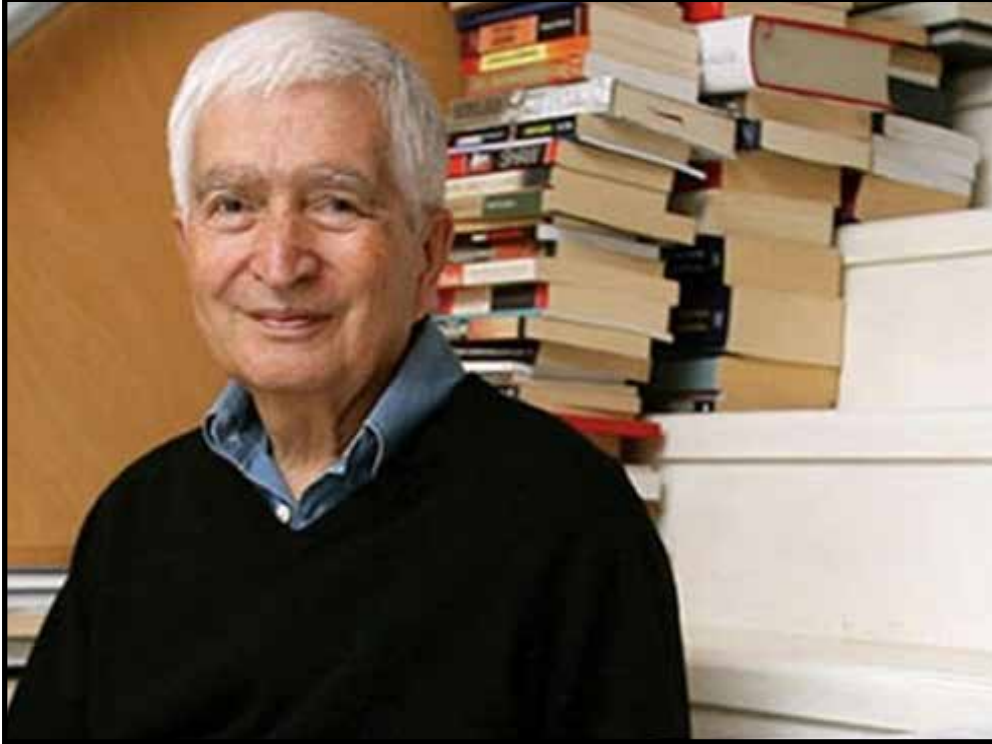
Yıldırım, Nimet, “Ahmed-i Şamlu ve Şi'r-i Sepîd”, İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Mecmuası, sayı 20, İstanbul 2012.

Zerkânî, Seyyid Mehdî, Çeşm-endâz-i Şi'r-i Muâ'sır-i Îrân, Neşr-i Sâlis, Çâp-i Sevvum, 1387/2008.

21) M. Azad, Seçme Şiirler, s. 10.

ÜYEMİZ PROF.DR. TEVFİK GÜNGÖR URAS'IN ARDINDAN

Nail TAN

Türk Kooperatifçilik Kurumu eski üyesi (1956:366), Yönetim Kurulunda dört dönem (1964-1965, 1965-1968, 1968-1971 ve 1971-1974) hizmet veren; İstanbul, Boğaziçi ve Marmara Üniversiteleri Öğretim Üyesi, ekonomi yazarı, gazeteci **Prof.Dr. Tefvik Güngör Uras** İstanbul'da tedavi gördüğü Şişli Amerikan Hastanesinde **19 Ağustos 2018** Pazar günü hayata veda etti.

Cenazesi, 22 Ağustos Çarşamba günü Bebek Camisi'nde kılınan öğle ve cenaze namazlarının ardından Aşiyân Mezarlığı'ndaki aile kabristanında toprağa verildi.

Uras'ın kaybı üzerine başta Sayın Cumhurbaşkanı olmak üzere Bakanlar ve bazı siyasi parti başkanları, STK temsilcileri başsağlığı mesajı yayımladılar.

Cenaze törenine de aynı ilgi gösterildi.

Bazı bakanlar, siyasi parti temsilcileri, meslektaşları ve sanatçılar katıldılar.

Rahmetli Güngör, 22 Temmuz 1933 tarihinde bankacı babasının görev yeri Düzce'de doğdu.

İstiklal Harbi gazilerinden TKK Üyesi (1945:155) İsmail Halit (Beşiktaş) Uras ile Zehra Uras'ın oğludur.

İstanbul'da doğmuş bir aileye mensuptur.

İlk ve orta öğrenimini Ankara'da TED Ankara Kolejinde (o tarihte TED Maarif Koleji) tamamladı (1951).

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Mali Şubeden mezun olup (1955) Kısa süre Türkiye Halk Bankasında çalıştıktan sonra yedek subaylık yaptı (1956-1957).

Türkiye Halk Bankası Genel Müdürlüğündeki görevine döndü (1957). Genel Müdür, Türk Kooperatifçilik Kurulu Yönetim Kurulu Başkanı Nusret Namık Uzgören'di.

Onun teşvikiyle Karınca'da kooperatifçilik yazıları yazdı.

Halk Bankasından sonra uzun süre DPT İktisadi Planlama Dairesinde araştırmacı ve uzman olarak görev yaptı (1963-1974).

Bu görevleri sırasında SBF'de başladığı iktisat doktorasını İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde tamamladı.

Öğretim Görevlisi unvanıyla aynı fakültede ders vermeye başladı.

1974-1980 yılları arasında TÜSİAD'ın ilk Genel Sekreterliği görevinde bulundu.

Aksigorta İdare Meclisi Başkanlığı Sabancı Grubundaki görevidir (1980).

Üniversitedeki akademik kariyeri sırasında Boğaziçi Üniversitesinde Doçent (1988) ve Marmara Üniversitesinde de Profesör (1994) unvanlarını aldı.

2001 yılına kadar Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim üyeliği yaptı, emekliye ayrıldı.

Dünya ve Milliyet gazetelerindeki köşe yazarlığına ağırlık verdi.

Uras, idari ve akademik görevlerinin yanı sıra Türkiye ekonomisiyle ilgili güncel gazete yazılarıyla tanındı. Ekonomik bilgileri, Ayşe Hanım Teyze ve Ali Rıza Amca'nın anlayacağı şekilde yazdı.

Ekonomi köşe yazarlığına 1968'de TOBB'ca çıkarılan Türkiye İktisat Gazetesi'nde başlayan rahmetli, sırasıyla Rapor, Tercüman, Güneş, Sabah, Yeni Yüzyıl, Dünya ve Milliyet gazetelerinde köşe yazılarını sürdürdü.

1998 yılından bu yana Milliyet'te yazıyordu.

Ayrıca NTV adlı TV kanalında Türkiye ve dünya ekonomisiyle ilgili isabetli, tutarlı yorumlar yapıyordu.

Ekonomi alanında çok sayıda kitap, makale ve bildiriye imzasını atmıştı.

Kitaplarının sayısı 30 civarındadır.

2018 yılında da bir kitabı yayımlanmıştı: İndir Faizi, Bindir Faizi.

Bazı makale ve köşe yazılarında Tevfik Güngör ve Ali Rıza Kardüz imzalarını da kullanmıştır.

Rüzgâr enerjisi tribünü üretilmesi son vasiyetiydi.

Sürekli basın kartı sahibi Uras'ın çalışmaları, çok sayıda ödül, onurlukla (**plaket**) değerlendirilmişti.

Bunlar içinde, üyesi bulunduğu Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin Sedat Simavi Ödülü ile Nezih Demirkent Ödülü önemlidir.

TKK yanında Türkiye Ekonomi Kurumunun da üyesiydi.

Bu Kurumda da Yönetim Kurulu Üyeliği görevinde bulunmuştur.

Otuza yakın kitabından bir bölümü şöyle sıralanabilir:

- Halk Kredisi ve Türkiye'de Tatbiki, Ankara 1955.
- Küçük Sanayiciler İçin Kooperatif, Ankara 1965.
- Gelişmekte Olan Ülkelerde Tarım Kooperatifleri (Margaret Digby'den çeviri), Ankara 1966.
- Tarım Kooperatifleri ile Devlet Arasındaki İlişki, Ankara 1966.
- İkinci Beş Yıllık Plan Özel Sektör İçin Neler Getiriyor? Ankara 1967.
- What Will the Second Five Development Plan Bring to the Private Sector, Ankara 1967.
- Sanayiciler İçin Teşvik Tedbirleri, İstanbul 1968.
- Devalüasyon Öncesi ve Sonrası Ekonomik Gelişme Politikası, Ankara 1971.
- Recent Economic Policies in Turkey, Ankara 1971.
- Tarım Satış Kooperatifleri Sistemi Yoluyla Tarım Ürünleri Fiyat Destekleme Politikasının Finansmanı Sorunu, Ankara 1971.
- Türkiye'de Sermaye Piyasası, Ankara 1973.
- Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları, İstanbul 1979.
- Borsa, İstanbul 1990.
- Turkey, From Ten Thousand Years of Civilization to the Present (Yılmaz Karakoyunlu ile), İstanbul 1991.
- Ekonomide Özal'lı Yıllar (1980-1990), İstanbul 1993.
- Fikir Üreten Fabrika, (Feyyaz Berker'le), İstanbul 2009.
- Bilinmeyen Bodrum, İstanbul 2016. [Turizm, gezi]
- Sanayileşecektik, Büyüyecektik N'oldu Bize? İstanbul 2017.
- O Ülkeden Bu Ülkeye Geze Geze, İstanbul 2017. [Turizm, gezi]
- Bak Ben Sana Anlatayım/Olaylarla Alaylar, İstanbul 2017. [Anılar]
- İndir Faizi, Bindir Faizi, İstanbul 2018.

Hakkında 2012 yılında Saf ve Bakir Bir Anadolu Çocuğu Güngör Uras Kitabı (haz. Haşim Akman, İstanbul 2012, 684 s.) yayımlandı.

Nehir söyleşi tekniğindeki bu kitapta hakkında bilinmesi gereken tüm bilgiler yer almaktadır.

İyi derecede İngilizce bilen Uras'ın **Nuran Akyüz** ile evliliğinden **Elif** adında bir kızı ve bir torunu bulunmaktadır. **Elif Uras**, avukat ve tanınmış bir ressamdır.

Bir nebze de rahmetlinin Türk Kooperatifçilik Kurumuyla başına ve hizmetlerine değinelim.

1956 yılında Yönetim Kurulu kararıyla üyeliğe kabul edilen Tevfik Güngör Uras, o tarihte T. Halk Bankasında çalışmaya başlamıştı.

Genel Müdürü, aynı zamanda TTK Yönetim Kurulu Başkanı Nusret Namık Uzgören'di. Bu üyelikte rolü büyüktü.

Ayrıca, T. Halk Bankası müdürlerinden Halit Uras da (1902-1974) TTK'nin 155 numaralı üyesiydi.

Baba oğul TTK'ye hizmet ettiler. Uras, kooperatifçilik ve ekonomi bilgisiyle kısa sürede temayüz etti.

1964, 1965, 1968 ve 1971 yıllarında yapılan genel kurul toplantılarında Yönetim Kuruluna seçildi. 1971-1974 yılları arasında Yönetim Kurulunda "muhasip üye" sıfatıyla görev yaptı.

Bu derecede, Kurumda kendisine güven kazanmıştı.

Uras, Türk Kooperatifçilik Kurumunun üç yılda bir düzenlediği kooperatifçilikle ilgili bilimsel bildirilerin sunulduğu çoğu uluslararası Türk Kooperatifçilik Kongrelerinde aktif rol oynadı.

Şöyle ki:

11-13 Ocak 1963 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilen V. Türk Kooperatifçilik Kongresinde **Nurettin Seçmeer**'le birlikte "Esnaf Kefalet Kooperatifleri" konulu bildiri; 21-24 Aralık 1966 tarihleri arasında Ankara TSE Salonu'nda düzenlenen VI. Türk Kooperatifçilik Kongresi'nde "Tarım Kooperatifleri ile Devlet Arasındaki İlişki" başlıklı bildiri sunmuştur.

Ayrıca, VI. Türk Kooperatifçilik Kongresi (21-24 Aralık 1966, Ankara) ve VII. Türk Kooperatifçilik Kongresi (21-25 Aralık 1970, Ankara) Düzenleme Kurullarında görev almıştır.

Bildirileri, kongre kitaplarında basılmıştır.

Uras, kooperatifçilik bilgisini kongrelerde bilim dünyasıyla paylaşmanın yanı sıra TTK Konferans Salonu'nda her yıl düzenli olarak verilmekte olan kooperatifçilik konferanslarına da katılmış; 1967 ve 1973 yıllarında iki önemli konferansıyla Kurum çalışmalarına katkıda bulunmuştur.

Türk Kooperatifçilik Kurumunun temel görevi, kooperatifçilik düşüncesini yaymak, halka benimsetmek ve kooperatifçilik alanında bilimsel araştırmalar yapıp yayımlamaktır.

Bu çerçevede, kitap yayımları yapılmakta üç dergi çıkarılmaktadır.

Prof. Dr. Güngör Uras, Türkiye Halk Bankası ve DPT'de görev yaptığı Ankara yıllarında (1956-1974) Türk Kooperatifçilik Kurumunun yayın çalışmalarına da ilgisiz kalmamıştır.

Kurumun 33 numaralı kitabı onun kaleminden çıkmadır:

Uras, T. Güngör, Tarım Satış Kooperatifleri Yönünden Tarım Ürünleri Fiyat Destekleme Politikasının Sorunları, Ankara 1971, 68 s., TTK Yayınları:33.

Uras'ın Kurumun aylık dergisi Karınca'da hem makale hem de İngilizceden çevirileri yayımlanmıştır.

Hayrettin İvgin ve İrfan Ü. Nasrattınoğlu ile birlikte hazırladığımız 1984'te TTK'ce yayımlanan Karınca Dergisi Kooperatifçilikle İlgili Bibliyografya 1934-1984 (Ankara 1984, 437 s., TTK

Yayınları:55) adlı kitaba göre Uras'ın Karınca'da doğrudan kooperatifçilikle ilgili yazıları 1955 yılında başlamıştır. 1973'te sona ermiştir.

Yaklaşık kırk yazısı ve bir çevirisi (H.K. Nook'tan 1964-1965) yayımlanmıştır.

Bazı yazıları 3-4 sayı devam etmiştir.

Söz konusu yazıların tamamının künyesini verecek olursak iki sayfayı bulur.

Sadece, yazıların önemini kavramak açısından on kadar örnek vermekle yetineceğiz:

- "1957 Yılı Sonunda Kooperatiflerimiz", Karınca, S 254, 2/1958, s. 1-3.
- "Küçük Sanat Mamüllerinin İhracında Kooperatif Organizasyonlar", Karınca, S 260, 8/1958, s. 8-10.
- "Memleketimizde Kooperatifler" Karınca, S 285, 9/1960, s. 20-21.
- "Kooperatiflerde Giriş Serbestliği", Karınca, S 292, 5/1961, s. 21-22.
- "Ekonomik Gelişmede Kooperatiflerin Rolü" Karınca, 9/1961, s. 9-13.
- "Gelişmekte Olan Memleketlerde Tarım Kooperatiflerinin Toplum Kalkınmasındaki Rolü" Karınca, S 340, 4/1965, s. 15-20.
- "Kooperatif ve Devlet", Karınca, S 352, 4/1966, s. 17-18.
- "Türkiye'de İlk Kooperatif Hareketi Tarım Sektöründe Başlamıştır", Karınca, S 355, 7/1966, s. 17-18.
- "Tarım ve Kooperatifçilik", Karınca, S 357, 9/1966, s. 20-21.
- "Kooperatifçiliğimizde Çeşitlenme", Karınca, S 44, 10/1973, s. 56-58.

Kuruma en çok hizmet eden üyelere biriydi. Mekânı cennet olsun!

ÜYEMİZ SELÇUK ALPARSLAN'IN ARDINDAN

Nail TAN

Türk Kooperatifçilik Kurumu eski üyelerinden (1970:420), şair, bankacı **Selçuk Alparıslan, 13 Eylül 2018** Perşembe günü Ankara'da hayata gözlerini yumdu. Cenazesi, 14 Eylül 2018 Cuma günü Ankara Kocatepe Camisi'nde kılınan Cuma ve cenaze namazlarının ardından Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi. Alparıslan için T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünde de defin öncesi bir tören düzenlendi.

Rahmetli Alparıslan, 1937 yılında İzmir'de doğdu. Aslen Afyonkarahisar'ın Bolvadin ilçesine mensup bir ailenin oğludur. Afyonlu olmaktan gurur duyar, Afyon'la ilgili her toplantıya katılmaya özen gösterirdi.

Bu yüzden TTK üyesi Osman Attila ve İrfan Ünver Nasrattınoğlu'na özel bir sevgisi, saygısı vardı.

İlkokul, ortaokul ve liseyi İzmir'de bitirdikten sonra, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Bankacılık Bölümünde yüksek öğrenimini tamamladı. Aynı akademide kooperatifçilik alanında yüksek lisans eğitimi aldı. Akademi sonrası T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünde memurluğa başladı. Kooperatifler, Ziraat Krediler ve Sosyal Hizmetler Şubelerinde çalışıp İl Müdürlüğe kadar yükseldi. T.C. Ziraat Bankası Emeklileri Derneğinin uzun süre başkanlık görevini yürüttü.

Başta TTK olmak üzere İLESAM, TÜRKSAV, Ankara Spor Vakfı, İzcilik Federasyonu ve MKE

Hurdasan kuruluşlarında üyelik, yöneticilik yaptı. Şiir ve yazıları Karınca, Zer-ko, Türk Edebiyatı, Ankara Ticaret Odası dergileriyle Son Havadis, Kocatepe, Öncü, Son Dakika, Resimli Posta, Tasvir gazetelerinde yayımlandı.

Edebiyatın şiir dalına ilgi duydu. Hece ölçüsü ve serbest ölçüyle vatan, millet sevgisini işleyen şiirlere ağırlık verdi. Şair, yazar ansiklopedilerinde dört şiir ve bir kooperatifçilik kitabının bulunduğu yazılmışsa da biz Millî Kütüphane ve Türkiye Ulusal Kitap Kataloğunda yaptığımız taramalarda kooperatifçilik kitabına rastlayamadık.

Ancak şu dört şiir kitabıyla karşılaştık: İğde Dalı (1976), Benim Anadolu'm (1995), 23 Nisanlar Hep Yaşayacaktır (1996), Zeytin Pınarı (1996). Zer-ko Türkiye (2007) kitabının hazırlanmasında görev aldığı biliniyor.

Gelelim Türk Kooperatifçilik Kurumuyla ilgili hizmetlerine. Rahmetli Alparslan kooperatifçilik yüksek lisansı ve T.C. Ziraat Bankası Kooperatifler Şubesindeki görevi dolayısıyla Türk Kooperatifçilik Kurumuna 1970 yılında 420 numaraya üye olmuş, Karınca dergisinde şiir ve yazıları sıkça yayımlanmıştı. Üye aidatlarını düzenli ödemediği için 2006 yılında üyelikten çıkarıldıysa da başvurusu üzerine 2012 yılında 1546 numaralı üye olarak yeniden üyeliğe kabul edilmiştir.

Rahmetli Alparslan, TKK'nin idare organlarından Denetleme Kurulunda da görev yapmıştır:

1978-1979: Denetleme Kurulu Üyesi

1979-1980: Denetleme Kurulu Başkanı

1980 Genel Kurulunda yine Denetleme Kuruluna seçildiyse de istifa etmiş, yerine yedek üye Yusuf Bahçe göreve çağırılmıştı. 1978-1979 döneminde ben başkandım. Ertesi yıl, oyumu rahmetliye verdim, o başkan seçildi. Bankacı olduğu için hesap incelemeyi çok seviyordu.

Bir şair, yazar olarak Alparslan'ın asıl ilgisi Karınca'da yazmaktır. Karınca'da en çok yazı ve şiir yayımlayan yazarlardan biriydi. Kooperatifçilikle ilgili kırka yakın yazısından önemli bir bölümünü okuyucularımızla paylaşmak istiyoruz.

Bu yazıları incelediğimizde görüyoruz ki, rahmetli Kuruma üye olmadan önce 1964 yılından itibaren Karınca'da yazmaya başlamış.

- "Niçin Kooperatifleşmeliyiz?" Karınca, S 343, 7/1965, s.32.
- "Kooperatiflerde Ruh", Karınca, S 347, 11/1965, s.30.
- "Kooperatifçilik Her Şeydir", Karınca, S 379, 7/1968, s.25.
- "Türkiye ve Zer-ko", Karınca, S 436, 4/1973, s.15-16.
- "Pahalılığı Önleyeceksen Kooperatifleşmeye Bak", Karınca, S 444, 12/1973, s.7.
- "Türkiye'de Bir Kooperatifçilik Seferberliği Başlatılmalıdır." Karınca, S 466, 3/1974, s.28.
- "Kooperatifler Kamu ve Özel Kuruluşlarla Bir Yarışma İçinde Bulunuyorlar." Karınca, S 473, 5/1976, s. 34-35.
- "Kooperatifçilik İslamiyetin Yardımlaşma Düşüncesinden Doğmuştur." Karınca, S 476, 8/1976, s.62-63.
- "Başarılı Çalışmalar", Karınca, S 541, 1/1982, s.35.
- "Kooperatifçiler Birbirlerini Sevmelidir." Karınca, S 330, 6/1984, s.38.

- “Tarım Kredi Kooperatifleri Memurlar Tesisi”, Karınca, S 389, 5/1969, s.41-43.
- “Projeli Kalkınmada Tarımsal Kooperatifler”, Karınca, S 446, 2/1974, s.22.
- “Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği Anasözleşmesi Delegeterçe İmzalandı”, Karınca, S 477, 9/1976, s.1-4.
- “ANTALYABİRLİK”, Karınca, S 479, 11/1976, s.25-27.
- “Tüketim Kooperatifleri Düzenli Bir Fiyat Sağlayan Kuruluşlardır.”, Karınca, S 468, 12/1975, s.39.
- “Türkiye’nin İlk Kurulan Ankara Esnaf Kefalet Kooperatifi 25 Yaşını Doldurdu”, Karınca, S 480, 12/1976, s.23-25.
- “Burdur Bucak Kargı Köyü Süt İstihsal ve Kalkınma Kooperatifi Çalışmaları”, Karınca, S 478, 10/1978, s.27-28.
- “Elazığ-Akgöl Tarımsal Hayvancılık Pazarlama İthalat ve İhracat Kooperatifi Kuruldu.”, Karınca, S 483, 3/1977, s.26-27.
- “NARKO”, Karınca, S 491, 11/1977, s.6-7.
- “T.C. Ziraat Bankasının Kooperatifçilik Yönünden Çalışmaları”, Karınca, S 328, 4/1964, s.30.
- “Kooperatifçilik Eğitim Sitesi’nin Açılışından İzlenimler”, Karınca, S 396, 12/1969, s.27-29.
- “Zerbank Memurları İstihlâk Kooperatifi Toplantısı”, Karınca, S 399, 3/1970, s.13-14.
- “Kooperatifçiliğe Önem Veren Bir Belde: Bolvadin”, Karınca, S 472, 4/1976, s. 20-21.
- “Karınca Dergisi Üzerine”, Karınca, S 398, 2/1970, s.17-18.
- “II. Dönem Kooperatifçilik Temel Bilgileri Semineri Sona Erdi”, Karınca, S 401, 5/1970, s. 21-24 ve 32.
- “37. Yıla Girerken Okuyucuların Gözüyle Karınca”, Karınca, S 402, 6/1970, s.13-18.
- “Ödüllü Çocuk Resimleri Yarışması’nın Ardından”, Karınca, S 425, 5/1972, s.35-42.
- “Karınca Dergisi Üzerine”, Karınca, S 469, 1/1976, s.17-18.
- “Karınca’yı Muradiye Depremi’nde Bile Gördüm”, Karınca, S 481, 1/1977, s.58.
- Kooperatifçilik Haftası Balıkesir’de de İlk Defa Kutlandı.”, Karınca, S 548, 8/1982, s.33-34.

Bir erkek ve bir kız babasıydı.

Türk Kooperatifçilik Kurumunun özellikle Mithatpaşa Caddesi’ndeki binasının konferans salonundaki bütün etkinliklere katılır, gür sesiyle günün anlam ve önemine uygun şiirlerini okumaktan büyük zevk alırdı. Engelli oğlunun hayatını derinden etkilediğini hisseder, ona göre davranmaya çalışırdık. Kooperatifçiliğe yürekte inanmıştı.

Ruhu şad olsun!

